

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Oddělení praxe

Bakalářská práce

**PODPORA PRACOVNÍHO UPLATNĚNÍ UŽIVATELŮ
CHRÁNĚNÉHO BYDLENÍ**

Vedoucí práce: Mgr. Magdalena Ehrlichová

Autor práce: Monika Puchingerová

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: Prezenční

Ročník: Druhý

2014

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum: 31. března 2014

.....

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Magdaleně Ehrlichové za cenné rady, připomínky, podporu, laskavý přístup a metodické vedení práce.

Obsah

Úvod	6
1. Osoby s mentálním postižením	8
1.1 Vymezení mentálního postižení	8
1.2 Příčiny mentálního postižení	9
1.3 Klasifikace jednotlivých stupňů mentálního postižení	11
1.3.1 Lehké mentální postižení	11
1.3.2 Středně těžké mentální postižení	12
1.3.3 Těžké mentální postižení	13
1.3.4 Hluboké mentální postižení	13
1.3.5 Jiné mentální postižení	13
1.3.6 Nespecifikované mentální postižení	13
2. Pracovní uplatnění osob s mentálním postižením.....	14
2.1 Význam práce pro člověka s postižením.....	14
2.2 Profesionální příprava osob s mentálním postižením	14
2.2.1 Předškolní vzdělávání.....	15
2.2.2 Základní vzdělávání.....	15
2.2.3 Střední vzdělávání	15
2.2.4 Celoživotní vzdělávání a alternativní možnosti profesní přípravy.....	16
2.2.5 Večerní školy.....	17
2.2.6 Kurzy k doplnění vzdělání.....	17
2.2.7 Aktivizační centra.....	17
2.3 Legislativní podpora zaměstnávání osob s mentálním postižením	17
2.4 Možnosti pracovního uplatnění osob s mentálním postižením	19
2.4.1 Chráněné pracovní místo	20
2.4.2 Pracovní rehabilitace	20

2.4.3 Podporované zaměstnávání – sociálně aktivizační služby	20
2.4.3 Sociálně terapeutické dílny.....	21
3. Chráněné bydlení.....	22
3.1 Charakteristika chráněného bydlení.....	22
3.2 Typy chráněného bydlení.....	22
3.2.1 Chráněné bydlení v rámci služeb ústavu sociální péče	23
3.2.2 Domovy rodinného typu.....	23
3.2.3 Chráněné byty.....	23
3.2.4 Nezávislé bydlení se supervizí	23
3.3 Legislativa chráněného bydlení.....	23
3.4 Základní činnosti poskytované v rámci chráněného bydlení	24
4. Podpora pracovního uplatnění uživatelů chráněného bydlení v Centru sociálních služeb Empatie	27
4.1 Charakteristika zařízení Domova Libnič a CSS Empatie	27
4.2 Činnosti podporující pracovní uplatnění uživatelů CHB TS	29
4.3 Shrnutí	38
Závěr	40
Seznam použitých zdrojů	42
Seznam zkratk	44
Seznam příloh.....	45
Abstrakt	70
Abstract.....	71

Úvod

Téma mé bakalářské práce je Podpora pracovního uplatnění uživatelů chráněného bydlení. Motivací pro výběr tohoto tématu byla odborná praxe v Centru sociálních služeb Empatie v Českých Budějovicích, kde jsem se poprvé setkala s lidmi s mentálním postižením a kde jsem si tyto osoby s tímto handicapem velmi oblíbila. Lidé s mentálním postižením na mě v tomto zařízení působili jako velmi citliví, empatičtí, přátelští a spontánní jedinci, kteří si užívají života plnými doušky. Svou schopností vytvářet radostnou atmosféru působí velmi spokojeně a šťastně. Není těžké s nimi navázat vztah, jen je lidé musí brát takové, jací jsou, smát se s nimi, mít je rádi a podporovat jejich sebedůvěru. Proto jsem se ve své bakalářské práci rozhodla věnovat lidem s mentálním postižením. Svou pozornost jsem zaměřila na základní činnosti chráněného bydlení, protože jsou jeho nedílnou součástí a napomáhají začleňovat lidi s mentálním postižením do společnosti.

Cílem mé práce je zjistit, jak napomáhají základní činnosti poskytované v rámci služby chráněné bydlení uživatelům Chráněného bydlení Tyršův sad v Centru sociálních služeb Empatie k jejich pracovnímu začlenění na trh práce.

Práce je složena ze čtyř kapitol. V první kapitole jsem se zabývala lidmi s mentálním postižením, kde jsem vymezila pojem mentální postižení, jeho příčiny a klasifikaci jednotlivých stupňů mentálního postižení. Druhá kapitola popisuje pracovní uplatnění osob s mentálním postižením. Je zde uvedeno, jaký význam má práce pro člověka s postižením, profesní příprava, která zahrnuje předškolní, základní, střední vzdělávání a různé možnosti alternativního vzdělávání včetně celoživotního vzdělávání, večerní školy, kurzů k doplnění vzdělání a aktivizačních center. Dále tato kapitola obsahuje informace o legislativní podpoře zaměstnávání osob s mentálním postižením a o možnostech pracovního uplatnění ve společnosti. Lidé s mentálním postižením mají možnost uplatnění zejména v chráněných pracovních místech, v rámci pracovní rehabilitace, podporovaného zaměstnávání a v sociálně terapeutických dílnách. Třetí kapitola se věnuje chráněnému bydlení. Charakterizuje sociální službu chráněné bydlení, jeho typy, legislativu a základní činnosti poskytované v rámci této služby. Závěrečná kapitola navazuje na předešlé. Informace k této kapitole jsem získala pomocí osobních portfolií a individuálních plánů uživatelů Chráněného bydlení Tyršův sad. Vybrala jsem si čtyři uživatele a stanovila osm činností, o kterých

si myslím, že jsou u těchto uživatelů nejvíce využívány. Poté jsem se pokusila popsat, na základě jakých postupů či aktivit dosáhli uživatelé v jednotlivých činnostech určitého zlepšení během pobytu na Chráněném bydlení Tyršův sad a na základě tohoto vyhodnocení jsem se následně snažila odhalit, jak napomáhá vykonávání základních činností k pracovnímu začlenění na trh práce.

Hlavními zdroji informací, které byly pro zpracování mé bakalářské práce prospěšné, jsou například knihy Mentální retardace od Ivany Švarcové, Psychopedie od Milana Valenty a Oldřicha Müllera, Kapitoly ze speciální pedagogiky od Jarmily Pipekové. Dále jsem také čerpala z knihy Předprofesní a profesní příprava jedinců se zdravotním postižením od Dagmar Opatřilové a Lucie Procházkové a Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů od Jarmily Pipekové.

1. Osoby s mentálním postižením

1.1 Vymezení mentálního postižení

Mentální postižení je složitější postižení souboru příznaků, které postihuje nejenom psychické (mentální) schopnosti, ale celou lidskou osobnost ve všech jejích složkách.¹

Jednotliví odborníci uvádějí odlišný pohled na terminologické vymezení mentálního postižení. Švarcová za mentálně postižené považuje děti, mládež i dospělé, u kterých dochází k opoždění vývoje rozumových schopností, k odlišnému vývoji některých psychických vlastností a k poruchám v adaptačním chování.²

Naproti tomu Vágnerová popisuje mentální postižení jako: „*Neschopnost dosáhnout odpovídajícího stupně intelektového vývoje, přestože postižený jedinec byl přijatelným způsobem výchovně stimulován.*“³

Podle Slowíka lze mentální postižení definovat z různých hledisek:

- a) biologické hledisko – jde o závažné postižení v důsledku trvalého organického nebo funkčního poškození mozku;
- b) psychologické hledisko – jedná se o sníženou úroveň rozumových schopností měřitelných standardizovanými IQ testy;
- c) sociální hledisko – je to postižení, které je charakteristické ztrátou orientací ve společnosti, která omezuje zvládat vlastní sociální existenci samostatně bez cizí pomoci;
- d) pedagogické hledisko – toto hledisko je typické sníženou schopností učit se a vzdělávat se;
- e) právní hledisko – snížená schopnost k samostatnému provádění právních úkonů a rozhodnutí.⁴

¹ Srov. SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*, s. 109.

² Srov. ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*, s. 24.

³ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 289.

⁴ Srov. SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*, s. 110.

Osoby s mentálním postižením je velice obtížné charakterizovat z mnoha důvodů. Především proto, že všichni lidé s mentálním postižením mají své osobnostní zvláštnosti významně se podílející na celkové charakteristice každého jedince. Dalším významným činitelem jsou zvláštnosti jejich psychických procesů, především v oblasti vnímání, pozornosti, paměti a myšlení, ale i emocionality a volních vlastností. Tyto faktory jsou závislé na hloubce a nerovnoměrnosti postižení, na věku jedince i na míře stimulace sociálního prostředí, v němž žije (jedná se o vlivy výchovy a získané životní zkušenosti).⁵ Mezi hlavní znaky mentálního postižení patří tedy především nedostatečný rozvoj myšlení a řeči, nesnadné přizpůsobení se na běžné životní podmínky a omezená schopnost učení.⁶

1.2 Příčiny mentálního postižení

Mentální postižení může mít celou řadu příčin, které se vzájemně podmiňují, prolínají a ovlivňují.⁷

Klasifikace etiologických faktorů podle Penrose, který rozděluje možné příčiny mentálního postižení na „*dědičné, do kterých můžeme zařadit příčiny dávné - omezená schopnost učení; čerstvé – spontánní mutace*“⁸ a pak na příčiny vniklé vlivem prostředí, do kterých se řadí příčiny vzniklé v raném těhotenství, v pozdním těhotenství (nitroděložní infekcí, špatnou výživou), při abnormálním porodu a postnatální při nemoci či úrazu v dětství nebo nepříznivém vlivu výchovy.⁹

Další možností klasifikace mentálního postižení je **podle doby jeho vzniku** na prenatální (působící před porodem), perinatální (působící během porodu a krátký čas po něm) a postnatální příčiny (působící v průběhu života).

Prenatální příčiny

Převažujícím faktorem jsou **genetické příčiny**, které jsou způsobeny vlivem mutagenních faktorů (záření, dlouhodobé hladovění, chemické vlivy). Dochází tak k mutaci genů, ke změně chromozomů či změnám v jejich počtu. Typickou skupinou příčin mentálního postižení tvoří syndromy způsobené změnou počtu

⁵ Srov. ČERNÁ, M. a kol. *Česká psychopedie*, s. 76.

⁶ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 289.

⁷ Srov. ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*, s. 55.

⁸ ČERNÁ, M. a kol. *Česká psychopedie*, s. 85.

⁹ Srov. ČERNÁ, M. a kol. *Česká psychopedie*, s. 85.

chromozomů zvláště pak tzv. trizomie se svým nejznámějším představitelem, kterým je Downův syndrom.¹⁰

Další skupinu perinatálních vlivů tvoří **environmentální faktory** a onemocnění matky v době těhotenství. Řadíme sem onemocnění matky zarděnkami, syfilis, otrava olovem, alkoholismus, nedostatečná výživa apod.¹¹

Na vznik mentálního postižení může mít i vliv nedostatek plodové vody, dále pak vrozené vady lebky a mozku.¹²

Perinatální příčiny

Do perinatálních příčin patří organické poškození mozku, které bývá udáváno jako příčina potíží, označující se termínem lehká mozková dysfunkce a které také způsobují mentální postižení.¹³

K dalším perinatálním faktorům patří mechanické poškození mozku při porodu a nadměrné množství kyslíku v inkubátoru nebo nedostatkem kyslíku, předčasný porod a nízká porodní váha dítěte, též těžká novorozenecká žloutenka.¹⁴

Na vznik mentálního postižení může mít vliv i stáří rodičky. Zvláště v případě rodičky nad 35 let narůstá pravděpodobnost vzniku poruchy Downova syndromu u novorozence.¹⁵

Postnatální příčiny

Postnatální příčiny se především vztahují k mnoha vlivům, mezi které řadíme zánět mozku způsobený mikroorganismy (klíšťová encefalitida, meningitida, meningocefalitida – zánět mozkových blan a mozku), mechanické vlivy, mezi které řadíme traumata, mozkové léze při nádorovém onemocnění, krvácení do mozku a zvláště v pozdějším období onemocnění vedoucí k oslabení inteligence typu

¹⁰ Srov. VALENTA, M.; MÜLLER, O. *Psychopedie*, s. 51-52.

¹¹ Srov. tamtéž, s. 52.

¹² Srov. tamtéž.

¹³ Srov. tamtéž.

¹⁴ Srov. tamtéž, s. 53.

¹⁵ Srov. tamtéž.

Alzheimerovy choroby, Parkinsonovy choroby, alkoholové demence, schizofrenie, epileptické demence apod.¹⁶

Další příčinou je snížení intelektových schopností, které mohou zapříčinit i smyslovou, citovou a sociokulturní deprivaci dětí, vyrůstajících v nepřátelském, nepodnětném rodinném prostředí či dětí v institucionální péči.¹⁷

1.3 Klasifikace jednotlivých stupňů mentálního postižení

Mentální postižení zastupuje výrazně sníženou úroveň inteligence. Mentální postižení se dělí do šesti základních kategorií: lehké mentální postižení, středně těžké mentální postižení, těžké mentální postižení, hluboké mentální postižení, jiné mentální postižení, a nespecifikované mentální postižení. Tato klasifikace je zpracovaná Světovou zdravotnickou organizací v Ženevě, která vstoupila v platnost od roku 1992.¹⁸

1.3.1 Lehké mentální postižení

U jedinců s lehkým mentálním postižením do tří let se jedná pouze o lehké opoždění nebo zpomalení psychomotorického vývoje. U dětí od tří do šesti let se vyskytují výrazné potíže jako malá slovní zásoba, opožděný vývoj řeči a komunikativních dovedností, různé vady řeči, obsahová chudost, nedostatečná zvědavost a vynalézavost, stereotyp ve hře.¹⁹

V období školní docházky se u těchto lidí objevují již nápadnější problémy, mezi které patří konkrétní mechanické myšlení, omezená schopnost logicky myslet, slabší paměť, lehké opoždění jemné a hrubé motoriky a porucha pohybové koordinace.²⁰

Taktéž u těchto osob bývá zpomalen rozvoj sociálních dovedností, ale v sociálně nenáročném prostředí mohou být zcela bez problémů.²¹

U lehkého mentálního postižení se projevuje afektivní labilita, impulzivnost, úzkostnost a výchovné působení a rodinné prostředí mají velký význam pro socializaci, která se řadí do oblasti emocionální.²²

¹⁶ Srov. VALENTA, M.; MÜLLER, O. *Psychopedie*, s. 53.

¹⁷ Srov. tamtéž.

¹⁸ Srov. ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*, s. 33.

¹⁹ Srov. BAZALOVÁ, B. *Psychopedie*. In PIPEKOVÁ, J. et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*, s. 272.

²⁰ Srov. tamtéž.

²¹ Srov. tamtéž.

Většina jedinců se vzdělává podle odpovídajícího vzdělávacího programu, nejčastěji v základní škole praktické, ale také mají možnost integrace do běžné základní školy. Poté mohou navštěvovat odborná učiliště nebo praktické školy. Po ukončení vzdělávání je mnoho dospělých s lehkým mentálním postižením schopno práce a úspěšně udržovat sociální vztahy.²³

Švarcová navíc uvádí, že „většina z nich také dosáhne úplné nezávislosti v osobní péči (jídlo, mytí, oblékání, hygienické návyky) a v praktických domácích dovednostech.“²⁴

U osob s lehkým mentálním postižením se mohou navíc objevit i přidružené chorobné stavy, jako je autismus, epilepsie, poruchy chování nebo tělesné postižení.²⁵

1.3.2 Středně těžké mentální postižení

Pro tuto kategorii je nejvíce typické opoždění chápání a užívání řeči. Taktéž jsem, patří výrazné omezení schopnosti starat se sám o sebe (sebeobsluhy) a zručnosti. Při pedagogickém vedení si někteří žáci se středně těžkým mentálním postižením osvojí základy čtení, psaní a počítání.²⁶

U dospělých osob se středně těžkým mentálním postižením, při odborném dohledu, dochází k výkonu jednoduché manuální práce a jen málokdy jsou schopni vést úplně samostatný život. U většiny z nich dochází k navazování kontaktu, ke komunikaci s druhými a k účasti na sociálních aktivitách.²⁷

V této skupině se lidé mohou podstatně lišit. Někteří jedinci dosahují vyšší úroveň v dovednostech sensoricko-motorických než v úkolech závislých na verbálních schopnostech, kdežto jiní jsou schopni sociální interakce a komunikace, přestože mohou být neobratní. Úroveň rozvoje řeči je různá.²⁸

²² Srov. BAZALOVÁ, B. Psychopedie. In PIPEKOVÁ, J. et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*, s. 272.

²³ Srov. tamtéž.

²⁴ ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*, s. 33.

²⁵ Srov. tamtéž, s. 34.

²⁶ Srov. tamtéž.

²⁷ Srov. tamtéž, s. 34-35.

²⁸ Srov. tamtéž, s. 35.

U značné části lidí se středně těžkým mentálním postižením je přítomen dětský autismus, tělesné postižení a neurologické onemocnění, mezi které se řadí epilepsie. Někdy se mohou vyskytovat i různá psychiatrická onemocnění.²⁹

1.3.3 Těžké mentální postižení

V této kategorii se často vyskytují poruchy motoriky nebo jiné přidružené vady. Co se týče výchovy a vzdělávání těchto osob, tak jejich možnosti jsou značně omezené. Avšak včasná kvalifikovaná rehabilitační, výchovná a vzdělávací péče může významně přispět k rozvoji jejich motoriky. Dále tato péče může napomoci k rozvoji rozumových schopností, komunikačních dovedností, jejich samostatnosti a celkovému zlepšení kvality jejich života.³⁰

1.3.4 Hluboké mentální postižení

Jedinci s hlubokým mentálním postižením nejsou schopni porozumět požadavkům či instrukcím nebo jim vyhovět. *„Většina osob je imobilní nebo výrazně omezena v pohybu, bývají inkontinentní, mají nepatrnou či žádnou schopnost pečovat o své základní potřeby a vyžadují stálou pomoc a stálý dohled. Možnosti jejich výchovy a vzdělávání jsou velmi omezené.“*³¹

1.3.5 Jiné mentální postižení

Toto mentální postižení se odvíjí od stanovení stupně intelektové retardace. To je zvláště nesnadné nebo nemožné kvůli přidruženým sensorickým nebo somatickým poškozením, např. u nevidomých, neslyšících, nemluvících, u jedinců s těžkými poruchami chování, osob s autismem či u těžce tělesně postižených osob.³²

1.3.6 Nespecifikované mentální postižení

Pro tuto kategorii mentálního postižení není dostatek informací, tak aby bylo možno zařadit jedince do jedné ze shora uvedených kategorií.³³

²⁹ Srov. ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*, s. 35.

³⁰ Srov. tamtéž.

³¹ Tamtéž, s. 36.

³² Srov. tamtéž.

³³ Srov. tamtéž.

2. Pracovní uplatnění osob s mentálním postižením

2.1 Význam práce pro člověka s postižením

Práci lze definovat „jako tělesnou a duševní činnost člověka zaměřenou na výdělek, výživu a uspokojení základních potřeb. Vede k určitému cíli a k vytváření hodnot, které mají význam pro jedince i pro společnost.“³⁴

Práce zaujímá v životě každého člověka důležitou roli, možnost vykonávat zaměstnání má velký dopad na jeho celkový vývoj ve všech oblastech jeho života. Zaměstnání mu zajišťuje nejen živobytí, ale také nezávislý život a možnost zaujímat další sociální role.³⁵

Podle Šišky lze význam práce pro člověka s postižením shrnout v několika bodech: poskytuje ekonomickou nezávislost a vyšší životní úroveň; pozitivně ovlivňuje seberealizaci jedince; status „být zaměstnán“ pozitivně ovlivňuje postoje společnosti; pracovní místo je nástrojem sociálních interakcí; slouží k pokračování učení a rozvíjení schopností a dovedností; mít zaměstnání může znamenat dosažení statusu dospělosti.³⁶

Schopnost pracovat znamená pro člověka s postižením také možnost realizace.³⁷ Pracující člověk má mnohem větší příležitosti vést nezávislý život samostatně nebo v tzv. chráněných bytech a to tak, aby nezasahoval do života svých příbuzných.³⁸

2.2 Profesní příprava osob s mentálním postižením

V oblasti profesní přípravy je pro osoby s mentálním postižením určeno předškolní vzdělávání, základní vzdělávání, střední vzdělávání a alternativní způsoby pracovní přípravy. Stupeň dosaženého vzdělání závisí na úrovni stupně mentálního postižení.

³⁴ OPATŘILOVÁ, D. Úvod do problematiky. In OPATŘILOVÁ, D., PROCHÁZKOVÁ, L. *Předprofesní a profesní příprava jedinců se zdravotním postižením*, s. 9.

³⁵ Srov. PROCHÁZKOVÁ, L. Podpora žáků s postižením na přechodu mezi školou a zaměstnáním. In PIPEKOVÁ, J. et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*, s. 249.

³⁶ Srov. ŠIŠKA, J. Model zaměstnání. In DOLEŽEL, R., VÍTKOVÁ, M. (eds.). *Zaměstnávání osob se zdravotním postižením*, s. 11.

³⁷ Srov. PROCHÁZKOVÁ, L. Podpora žáků s postižením na přechodu mezi školou a zaměstnáním. In PIPEKOVÁ, J. et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*, s. 250.

³⁸ Srov. PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*, s. 311.

2.2.1 Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání probíhá v mateřské škole, ve speciální třídě při mateřské škole a v mateřské třídě speciální. Mateřská škola je důležitá pro rozvoj výchovně-vzdělávacích aktivit v předškolním věku jedince.³⁹

2.2.2 Základní vzdělávání

„Základní vzdělávání žáků s mentálním postižením navazuje na rodinnou výchovu a na předškolní vzdělávání.“⁴⁰ Základního vzdělání může žák s mentálním postižením dosáhnout na základní škole, do které bývá zapojen na základě individuální či skupinové integrace, základní škole praktické a na základní škole speciální.⁴¹

Cílem základního vzdělání je připravit žáky na život ve společnosti, ke kterému patří oblast zaměstnání. Součástí vzdělávání je získání znalostí, dovedností a osvojování si takových kompetencí, které budou moci v profesním životě využívat.⁴²

2.2.3 Střední vzdělávání

Po ukončení povinné školní docházky v základní škole praktické, základní škole speciální, v integrované základní škole, mají žáci s mentálním postižením možnost pokračovat ve svém vzdělávání.⁴³ Žáci mohou dále využívat odborná učiliště a školy pro žáky se zdravotním postižením, tzn. praktickou školu s jednoletou nebo dvouletou přípravou.⁴⁴

Studium v odborných učilištích probíhá v délce dvou nebo tří let a je ukončeno závěrečnou zkouškou s výučním listem. Hlavním cílem je získání praktických dovedností směřující k profesnímu uplatnění.⁴⁵

³⁹ Srov. BARTOŇOVÁ, M.; BAZALOVÁ, B.; PIPEKOVÁ, J. *Psychopedie – texty k distančnímu vzdělávání*, s. 60.

⁴⁰ Tamtéž, s. 65.

⁴¹ Srov. tamtéž.

⁴² Srov. PROCHÁZKOVÁ, L. Podpora žáků s postižením na přechodu mezi školou a zaměstnáním. In PIPEKOVÁ, J. et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*, s. 245.

⁴³ Srov. DOLEŽEL, R. Zaměstnávání osob s mentálním postižením. In DOLEŽEL, R., VÍTKOVÁ, M. (eds.). *Zaměstnávání osob se zdravotním postižením*, s. 87.

⁴⁴ Srov. OPATŘILOVÁ, D. Úvod do problematiky. In OPATŘILOVÁ, D., PROCHÁZKOVÁ, L. *Předprofesní a profesní příprava jedinců se zdravotním postižením*, s. 21.

⁴⁵ Srov. DOLEŽEL, R. Zaměstnávání osob s mentálním postižením. In DOLEŽEL, R., VÍTKOVÁ, M. (eds.). *Zaměstnávání osob se zdravotním postižením*, s. 88.

Praktická škola s jednoletou přípravou se zaměřuje na přípravu ke konkrétní pracovní činnosti. Je určena pro žáky s těžším mentálním postižením nebo žáky se souběžným postižením s více vadami.⁴⁶

Žáci, kteří úspěšně dokončili základní školu praktickou nebo ukončili povinnou školní docházku v nižším než devátém ročníku této školy, mohou pokračovat v praktické škole s dvouletou přípravou. Cílem je připravit žáky pro výkon jednoduchých činností, na péči o rodinu a domácnost.⁴⁷

Při výběru učebního či studijního oboru a volbě povolání mohou lidem s postižením poradit poradenští pracovníci na školách, zejména výchovný poradce. Další pomoc mohou poskytnout pedagogicko-psychologické poradny a žákům se speciálními vzdělávacími potřebami zejména speciálně pedagogická centra.⁴⁸

2.2.4 Celoživotní vzdělávání a alternativní možnosti profesní přípravy

Lidé s mentálním postižením se mohou celoživotně vzdělávat stejně tak jako „zdraví“ jedinci. Pomocí tohoto vzdělávání se lidem s postižením daří rozvinout jejich rozumové schopnosti, tím tak mohou mít větší příležitosti na začlenění do společnosti.⁴⁹

Celoživotní vzdělávání poskytuje velké množství vzdělávacích aktivit, které slouží k obnově, rozšíření či zdokonalení odborných vědomostí a znalostí. Dále lidem s postižením mohou pomoci úřady práce, které nabízejí službu pracovní rehabilitace, která se zaměřuje na získání a udržení zaměstnání, nicméně také mohou pořádat specializované rekvalifikační kurzy.⁵⁰

Pro osoby s postižením, které prošly profesní přípravou, a přesto jsou těžko zařaditelné do pracovního poměru, fungují dílny pracovní terapie nebo chráněné modelové dílny, kde si prohlubují a upevňují pracovní návyky a dovednosti.⁵¹

⁴⁶ Srov. DOLEŽEL, R. Zaměstnávání osob s mentálním postižením. In DOLEŽEL, R., VÍTKOVÁ, M. (eds.). *Zaměstnávání osob se zdravotním postižením*, s. 89.

⁴⁷ Srov. tamtéž, s. 88.

⁴⁸ Srov. PROCHÁZKOVÁ, L. Podpora žáků s postižením na přechodu mezi školou a zaměstnáním. In PIPEKOVÁ, J. et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*, s. 247.

⁴⁹ Srov. ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*, s. 105.

⁵⁰ Srov. PROCHÁZKOVÁ, L. Zdravotní postižení a zaměstnávání. In OPATŘILOVÁ, D., PROCHÁZKOVÁ, L. *Předprofesní a profesní příprava jedinců se zdravotním postižením*, s. 112-114.

⁵¹ Srov. BARTOŇOVÁ, M.; BAZALOVÁ, B.; PIPEKOVÁ, J. *Psychopedie – texty k distančnímu vzdělávání*, s. 82.

Co se týče dalších forem celoživotního vzdělávání lidí s mentálním postižením, existují také večerní školy, kurzy k doplnění vzdělání a aktivizační centra.

2.2.5 Večerní školy

Zde si mohou lidé s mentálním postižením obnovit či rozšířit své vědomosti. Program je zaměřen na zlepšení uživatelů v různých oblastech života jako například počítání, čtení, poznávání zvířat a rostlin, práce na počítači, učení cizích jazyků apod. Večerní škola také umožňuje navazovat nové přátelské nebo partnerské vztahy.⁵²

2.2.6 Kurzy k doplnění vzdělání

Tyto kurzy jsou poskytované speciální a praktickou základní školou. Umožňují nejen doplnění již započatého vzdělání, ale otevírají možnost získat vzdělání i těm lidem s mentálním postižením, kteří ještě neměli možnost své vzdělávání začít.⁵³

2.2.7 Aktivizační centra

Aktivizační centra poskytují další vzdělávání lidem s mentálním postižením, kteří absolvovali speciální základní vzdělání a kteří se nemohou dále uplatnit na trhu práce. Činnosti centra směřují k získávání vědomostí a praktických dovedností v různých oborech lidské činnosti se zaměřením na praktické uplatnění buď v pracovní, nebo zájmové činnosti.⁵⁴

Realizace těchto center může probíhat v občanských sdruženích, které je vykonávají podobnou formou jako večerní školy.⁵⁵

2.3 Legislativní podpora zaměstnávání osob s mentálním postižením

Lidé s postižením patří mezi ohrožené skupiny na trhu práce, protože mají problém s nalezením zaměstnání anebo jiní nemají schopnost si práci udržet. Proto je může trápit velká míra nezaměstnanosti a to často bez ohledu na jejich vzdělání.⁵⁶

⁵² Srov. HRUŠKOVÁ, H.; MATOUŠEK, O.; LANDISCHOVÁ, E. Sociální práce s lidmi s mentálním postižením. In MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. (eds.). *Sociální práce v praxi – specifika různých cílových skupin a práce s nimi*, s. 125.

⁵³ Srov. ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*, s. 109.

⁵⁴ Srov. tamtéž, s. 112.

⁵⁵ Srov. tamtéž.

⁵⁶ Srov. PROCHÁZKOVÁ, L. Zdravotní postižení a zaměstnávání. In OPATŘILOVÁ, D., PROCHÁZKOVÁ, L. *Předprofesní a profesní příprava jedinců se zdravotním postižením*, s. 106.

Zaměstnávání osob s postižením a zaměstnanost obecně je v České Republice legislativně vymezena v zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti a v zákoně č. 262/2006 Sb., zákoník práce.⁵⁷

„Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti upravuje zabezpečování státní politiky zaměstnanosti, jejímž cílem je dosažení plné zaměstnanosti a ochrana proti nezaměstnanosti.“⁵⁸

Problematiku zaměstnávání osob s postižením formuluje třetí část tohoto zákona, která definuje podmínky a pravidla zaměstnávání osob s postižením, kterým je poskytnuta zvýšená ochrana na trhu práce.⁵⁹ Osoby s postižením jsou v tomto zákoně a v kontextu zaměstnanosti definovány jako *„fyzické osoby, které jsou orgánem sociálního zabezpečení uznány invalidními ve třetím (osoby s těžším zdravotním postižením) nebo v prvním či druhém stupni.“⁶⁰*

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce řeší pracovněprávní vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli. Zákoník práce se nezabývá přímo skupinou osob s postižením. Ti zde náleží do skupiny zaměstnanců jako každý jiný zaměstnanec.⁶¹ Proto se zde také uvádí, že je v pracovněprávních vztazích zakázána jakákoliv diskriminace. Zákoník práce dále uvádí, že zaměstnavatelé musí zajišťovat rovné pracovní podmínky všem zaměstnancům, jedná se například o odměňování za práci, poskytování jiných peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty apod.⁶²

Povinnost zaměstnávat osoby s mentálním postižením

Zákon o zaměstnanosti ukládá povinnost zaměstnávat osoby s postižením. V případě, že má zaměstnavatel více než 25 zaměstnanců v pracovním poměru, je povinen zaměstnat 4 % lidí s postižením. Zaměstnavatelé mají ještě další dvě možnosti, jak se této

⁵⁷ Srov. tamtéž, s. 107.

⁵⁸ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění platném k 1. 1. 2014.

⁵⁹ Srov. tamtéž.

⁶⁰ Srov. tamtéž.

⁶¹ Srov. PROCHÁZKOVÁ, L. Zdravotní postižení a zaměstnávání. In OPATŘILOVÁ, D., PROCHÁZKOVÁ, L. *Předprofesní a profesní příprava jedinců se zdravotním postižením*, s. 107.

⁶² Srov. DOLEŽEL, R. Zaměstnávání osob s mentálním postižením. In DOLEŽEL, R., VÍTKOVÁ, M. (eds.). *Zaměstnávání osob se zdravotním postižením*, s. 104.

povinnosti vyhnout a to buď odběrem výrobků od zaměstnavatelů, kteří zaměstnávají více než 50 % zaměstnanců s postižením, anebo odvodem peněz do státního rozpočtu.⁶³

Politikou zaměstnávání osob s postižením se v České republice zabývá Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) a úřady práce.⁶⁴

Podle zákona o zaměstnanosti uplatňují úřady práce při zaměstnávání osob s postižením tyto kompetence:

- a) poskytují příspěvek těm zaměstnavatelům, kteří zaměstnávají více než 50% zaměstnanců s postižením;
- b) ukládají zaměstnavatelům povinnost zaměstnávat osoby s postižením na volná pracovní místa pro ně určená;
- c) poskytují poradenské, informační a jiné služby o výběru povolání;
- d) zabezpečují přípravu pro pracovní uplatnění a následné zaměstnání osob s postižením;
- e) vyžadují od zaměstnavatelů seznamy pracovních míst vhodné pro tyto osoby;
- f) zajišťují pracovní rehabilitaci;
- g) vedou evidenci uchazečů o zaměstnání;
- h) zřizují a vedou výcviková střediska.⁶⁵

Mezi další důležité instituce, které napomáhají osobám s postižením při jejich integraci do zaměstnání a do společnosti, patří neziskové organizace, občanská sdružení a obecně prospěšné společnosti, tedy nestátní sektor.⁶⁶

2.4 Možnosti pracovního uplatnění osob s mentálním postižením

Po ukončení profesní přípravy se člověk ocitá na volném trhu práce, ačkoli škola, kde absolvent ukončí profesní přípravu, má zájem o uplatnění svých absolventů a většinou

⁶³ Srov. PROCHÁZKOVÁ, L. Zdravotní postižení a zaměstnávání. In OPATŘILOVÁ, D., PROCHÁZKOVÁ, L. *Předprofesní a profesní příprava jedinců se zdravotním postižením*, s. 108.

⁶⁴ Srov. tamtéž, s. 107.

⁶⁵ Srov. PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*, s. 314.

⁶⁶ Srov. PROCHÁZKOVÁ, L. Zdravotní postižení a zaměstnávání. In OPATŘILOVÁ, D., PROCHÁZKOVÁ, L. *Předprofesní a profesní příprava jedinců se zdravotním postižením*, s. 107-108.

pomáhá s hledáním vhodného místa. Většina osob s mentálním postižením se přesto ocitá bez pracovního uplatnění a proto je třeba jim i nadále nabízet pomoc a podporu.⁶⁷

Lidé s mentálním postižením pak mají možnost uplatnění zejména v chráněných pracovních místech. Další možností je pak využití pracovní rehabilitace, podporovaného zaměstnávání a sociálně terapeutických dílen.

2.4.1 Chráněné pracovní místo

Chráněné pracovní místo je pracovní místo zřízené zaměstnavatelem pro osoby s postižením na základě písemné dohody s Úřadem práce. Na zřízení chráněného pracovního místa poskytuje Úřad práce zaměstnavateli příspěvek. Chráněné pracovní místo musí být obsazeno po dobu 3 let.⁶⁸

2.4.2 Pracovní rehabilitace

Pracovní rehabilitace slouží jako souvislá činnost, která je zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání osob s postižením, kterou na základě její žádosti zabezpečují krajské pobočky Úřadu práce a hradí náklady s ní spojené.⁶⁹

„Pracovní rehabilitace zahrnuje zejména poradenskou činnost zaměřenou na volbu povolání, volbu zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti, teoretickou a praktickou přípravu pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, zprostředkování, udržení a změnu zaměstnání, změnu povolání a vytváření vhodných podmínek pro výkon zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti.“⁷⁰

2.4.3 Podporované zaměstnávání – sociálně aktivizační služby

Myšlenka podporovaného zaměstnávání vznikla v USA v 70. letech. Tato myšlenka vznikla jako jedna z dalších alternativ k tradičním službám pro lidi s mentálním postižením v oblasti zaměstnanosti. V České republice začaly služby podporovaného zaměstnávání fungovat od roku 1995 v Praze a dnes jsou zastoupeny téměř ve všech krajích. Poskytovateli jsou nestátní organizace.⁷¹

⁶⁷ Srov. DOLEŽEL, R. Zaměstnávání osob s mentálním postižením. In DOLEŽEL, R., VÍTKOVÁ, M. (eds.). *Zaměstnávání osob se zdravotním postižením*, s. 95.

⁶⁸ Srov. Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění platném k 1. 1. 2014.

⁶⁹ Srov. tamtéž.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Srov. PROCHÁZKOVÁ, L. Zdravotní postižení a zaměstnávání. In OPATŘILOVÁ, D., PROCHÁZKOVÁ, L. *Předprofesní a profesní příprava jedinců se zdravotním postižením*, s. 110.

Program podporovaného zaměstnávání usiluje o plnohodnotnou integraci člověka s mentálním postižením na trh práce. Je to časově omezený komplex služeb, jehož cílem je pomoci zájemci o práci v udržení si místa na otevřeném trhu práce za rovných platových podmínek, která odpovídá jeho požadavkům a možnostem.⁷²

Jinou formou podporovaného zaměstnávání je *program přechodu ze školy do zaměstnání* (tranzitní program), který pomáhá mladým lidem s postižením prostřednictvím individuálních praxí na běžných pracovištích.⁷³

Další možností v pracovním uplatnění jsou *třéninkové programy*. Ty pomáhají osobám s postižením připravit je na práci v běžných pracovních podmínkách (například obsluhování v kavárnách kvůli tomu vytvořených). Jde o získání pracovních návyků, zlepšení komunikace a dalších sociálních dovedností.⁷⁴

2.4.3 Sociálně terapeutické dílny

Pro lidi s postižením, kteří se nemohou prosadit na otevřeném ani na chráněném trhu práce, vzhledem k závažnosti svého zdravotního stavu, existují sociálně terapeutické dílny. Tyto dílny poskytují dlouhodobou podporu ve zdokonalování pracovních návyků, jako je například pomoc při hygieně, poskytnutí stravy, nácvik péče v oblasti zvládnání péče o vlastní osobu a další činnosti vedoucí k sociálnímu začlenění.⁷⁵

⁷² Srov. BARTOŇOVÁ, M.; BAZALOVÁ, B.; PIPEKOVÁ, J. *Psychopedie – texty k distančnímu vzdělávání*, s. 91.

⁷³ Srov. HRUŠKOVÁ, H.; MATOUŠEK, O.; LANDISCHOVÁ, E. Sociální práce s lidmi s mentálním postižením. In MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. (eds.). *Sociální práce v praxi – specifika různých cílových skupin a práce s nimi*, s. 123.

⁷⁴ Srov. tamtéž.

⁷⁵ Srov. PROCHÁZKOVÁ, L. Zdravotní postižení a zaměstnávání. In OPATŘILOVÁ, D., PROCHÁZKOVÁ, L. *Předprofesní a profesní příprava jedinců se zdravotním postižením*, s. 111-112.

3. Chráněné bydlení

3.1 Charakteristika chráněného bydlení

Podle Matouška lze chráněné bydlení formulovat jako byt, který se nachází v běžné zástavbě. Tyto byty spravují poskytovatelé sociální služby. Byty jsou určeny jednomu nebo více uživatelům, kteří se podle svých možností podílejí na vedení své domácnosti. Služby v chráněném bydlení jsou uživatelům poskytovány sociálním pracovníkem, pečovatelem nebo asistentem. Cílovou skupinou chráněného bydlení jsou uživatelé trvale postižení nebo dlouhodobě nemocní. Tyto osoby potřebují terapeutickou podporu, ale jejich stav nevyžaduje ústavní pobyt s plným zaopatřením.⁷⁶

Jde tedy o pobytovou službu, která kromě ubytování zajišťuje také pomoc při stravování, pomoc v domácnosti, podporu v dalších činnostech uživatele a kontakt se sociálním prostředím.⁷⁷

Význam chráněného bydlení by měl spočívat především v tom, snažit se jedinci nahradit běžný způsob bydlení. Chráněné bydlení nemá povahu týdenního zařízení, ale stává se pro uživatele trvalým domovem. Kontakty s rodinou a přáteli jsou zprostředkovány pomocí návštěv.⁷⁸

Služba chráněné bydlení zahrnuje několik základních činností, „jako jsou poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování, pomoc při zajištění chodu domácnosti, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkovávání kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické dílny, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, pomoc při osobní hygieně a poskytnutí podmínek pro osobní hygienu.“⁷⁹

3.2 Typy chráněného bydlení

Mezi současné typy chráněného bydlení se řadí chráněné bydlení v rámci služeb ústavu sociální péče, domovy rodinného typu, chráněné byty a nezávislá bydlení se supervizí.

⁷⁶ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 37.

⁷⁷ Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální služby – legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*, s. 97.

⁷⁸ Srov. DOLEŽEL, R. Zaměstnávání osob s mentálním postižením. In DOLEŽEL, R., VÍTKOVÁ, M. (eds.). *Zaměstnávání osob se zdravotním postižením*, s. 93.

⁷⁹ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění platném k 1. 1. 2014.

3.2.1 Chráněné bydlení v rámci služeb ústavu sociální péče

Tento druh chráněného bydlení představuje nezávislý život na instituci a humanizaci sociální péče, kdy jednotlivé byty chráněného bydlení jsou zpravidla vybudovány v areálu ústavu. Uživatelé mají většinou přísně uspořádaný denní režim a náplň činnosti, avšak jejich život je nadále těsně spjat s ústavním prostředím. Uživatelé tím tak mají zajištěno více soukromí a důstojnější podmínky pro bydlení.⁸⁰

3.2.2 Domovy rodinného typu

Jedná se o činžovní domy, které obsahují několik na sobě nezávislých bytů. Výhodou tohoto bydlení je soukromí, ale i odlišný přístup k jednotlivým obyvatelům. Domov se skládá z několika bytových jednotek a je typický tím, že každý byt má svého asistenta a tři až čtyři uživatele. Lidé žijící v tomto typu chráněného bydlení jsou do značné míry závislí na asistentovi.⁸¹

3.2.3 Chráněné byty

Jde o úplnou formu integrace, většinou se jedná o standardní městské byty, kde žije jeden až pět obyvatel společně se svým asistentem. Asistent jim pomáhá při vedení domácnosti. Míra asistence je dána rozsahem postižení. Každý uživatel má v chráněném bytě vlastní pokoj, kde musí být plně respektováno jeho soukromí.⁸²

3.2.4 Nezávislé bydlení se supervizí

Při této formě bydlení jsou uživatelé naprosto samostatní v sebeobsluze a ovládají základy vedení domácnosti. Uživatelé mají vlastní byt a pouze při řešení složitějších situací potřebují pomoc asistenta.⁸³

3.3 Legislativa chráněného bydlení

Chráněné bydlení jako jedno ze zařízení sociálních služeb definuje zákon o sociálních službách, který byl přijat v březnu 2006 a byl vydán ve Sbírce zákonů pod číslem 108/2006 Sb.

Cílem zákona je zajistit fungování systému sociálních služeb, ve kterém by občan měl působit jako aktivní jedinec, který může ovlivnit podmínky a způsob uspokojování

⁸⁰ Srov. PIPEKOVÁ, J. *Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů*, s. 117.

⁸¹ Srov. tamtéž, s. 118-119.

⁸² Srov. tamtéž, s. 119.

⁸³ Srov. tamtéž.

sociálních potřeb v prostředí, kde žije. Proto není jedinec chápán jen jako pouhý objekt péče.⁸⁴

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách popisuje chráněné bydlení jako „*pobytovou službu, která je poskytována osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu zdravotního postižení nebo chronického onemocnění, včetně duševního onemocnění, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Chráněné bydlení má formu skupinového, popřípadě individuálního bydlení.*“⁸⁵

Poplatky za pobytové služby poskytované v chráněném bydlení platí uživatel úhradu za ubytování, stravu a za poskytovanou péči. Avšak po zaplacení těchto položek musí uživateli zůstat alespoň 15 % z jeho příjmu. Maximální výši za tyto úhrady stanovuje vyhláška č. 505/2006 Sb.⁸⁶

3.4 Základní činnosti poskytované v rámci chráněného bydlení

Základní činnosti, které chráněné bydlení poskytuje svým uživatelům, slouží k získávání nebo upevňování dovedností pro samostatné vedení své domácnosti s cílem začlenění uživatelů do společnosti a zaměstnání.⁸⁷

Jedná se o činnosti, které se zajišťují v rozsahu několika úkonů, jež zabezpečují pracovníci sociálních služeb prostřednictvím podpory a asistence.

Stravování - do této oblasti patří jednak pomoc se zajištěním stravy, ve které jde o podporu asistenta při přípravě uživatelské stravy z jeho vlastních surovin, sestavování seznamů nákupu a podpora asistenta při podání nebo roznášce stravy organizace; dále sem patří zajištění celodenní stravy odpovídající věku, zásadám racionální výživy a potřebám dietního stravování, minimálně v rozsahu tří hlavních jídel.⁸⁸

⁸⁴ Srov. BAZALOVÁ, B. Role sociálních služeb v procesu inkluzivního vzdělávání. In VÍTKOVÁ, M. et al. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami I.*, s. 94.

⁸⁵ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění platném k 1. 1. 2014.

⁸⁶ Srov. PRŮŠA, L. Financování sociálních služeb. In MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální služby – legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*, s. 77.

⁸⁷ Srov. *Domov Libnič a CSS Empatie – Výroční zpráva za rok 2012* [on-line]. [cit. 10. 2. 2014]. Dostupné na WWW: <http://www.domovlibnic.cz/images/dokumenty/vyrocní_zprava_2012.pdf>.

⁸⁸ Srov. PILNÁ, I. *Metodika úkonů základních činností sociální služby*.

Ubytování a pomoc při zajištění chodu domácnosti – v oblasti ubytování jde o ubytování, které má znaky bydlení v domácnosti, které v případě potřeby zahrnuje praní a drobné opravy ložního a osobního prádla, ošacení a žehlení.⁸⁹

Co se týče domácnosti, zahrnuje pomoc při běžném úklidu a údržbě domácnosti, která spočívá v podpoře asistenta při úkonech souvisejících s úklidem pokoje, mytí bílého nádobí, povlékání a svlékání postelí. Dále sem patří údržba domácích spotřebičů, která spočívá v podpoře při údržbě a nácviku při sebeobsluze, a také tato činnost obsahuje hospodaření s penězi, běžné nákupy a pochůzky a podporu asistenta při jejich vyřizování.⁹⁰

Výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti – tyto činnosti vystihují úkony spojené s pomocí při obnovení nebo upevnění kontaktu s přirozeným sociálním prostředím. V rámci metodiky chráněného bydlení jde o aktivizační činnosti poskytované v organizaci, kterými jsou výtvarné ateliéry, truhlárna, keramika, asistentem chráněného bydlení řízená činnost na společenské místnosti apod. Za druhé je to nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností, které se týkají podpory asistenta při činnostech, které vedou k rozvoji nebo upevnění schopnosti uživatele. Jako další sem patří zajištění podmínek pro přiměřené vzdělávání, což zahrnuje účast ve vzdělávacím kurzu, psaní domácích úkolů, nácvik adresy, trénování dosud nabytých znalostí, nácvik trasy a nácvik časové orientace. Čtvrtým úkonem v této oblasti je podpora v oblasti partnerských vztahů, která obsahuje soukromé rozhovory uživatelů s asistenty, skupinové besedy, přednášky, nácviky, zprostředkování antikoncepce, podpora při seznamování. Poslední činností je podpora při získávání návyků souvisejících se zařazením do pracovního procesu (zaměstnání), v němž jde o úkony asistenta vedoucí k získání nebo udržení zaměstnání včetně podpory při nácviku běžných dovedností související s výkonem zaměstnání (např. buzení, příprava oblečení, pracovních pomůcek, nácvik trasy do práce).⁹¹

Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím – tato činnost zahrnuje úkony, mezi které patří doprovázení do školy, školského zařízení, zaměstnání, k lékaři, na zájmové aktivity, na orgány veřejné moci, instituce poskytující veřejné služby

⁸⁹ Srov. Vyhláška č. 505/2006 Sb., ve znění platném k 1. 1. 2014.

⁹⁰ Srov. PILNÁ, I. *Metodika úkonů základních činností sociální služby*.

⁹¹ Srov. tamtéž.

a doprovázení zpět. Dále je to podpora a pomoc při využívání běžně dostupných služeb a informačních zdrojů, pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a jako poslední pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob.⁹²

Sociálně terapeutické činnosti – v rámci poskytování těchto činností dochází k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování osob. Jedná se tedy o výpomoc při rozvoji soběstačnosti v běžném denním režimu, jako je podpora v péči o osobu, která zahrnuje mytí, podávání léků, pomoc při oblékání. To znamená, že jsou to úkony vedoucí k tomu, aby uživatel nebyl vyčleněn ze společnosti z hlediska např. vzhledu nebo sociálních schopností.⁹³

Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí – jedná se o pomoc při komunikaci vedoucí k uplatňování práv a oprávněných zájmů, při které jde zejména o podporu asistenta např. při řešení konfliktů, stížností či sebeobhajování. Dále sem, patří pomoc při vyřizování běžných záležitostí.⁹⁴

Pomoc při osobní hygieně a poskytnutí podmínek pro osobní hygienu – v této činnosti jde o úkony jako je pomoc při osobní hygieně, pomoc při základní péči o vlasy a nehty a pomoc při použití toalety.⁹⁵

⁹² Srov. Vyhláška č. 505/2006 Sb., ve znění platném k 1. 1. 2014.

⁹³ Srov. PILNÁ, I. *Metodika úkonů základních činností sociální služby*.

⁹⁴ Srov. tamtéž.

⁹⁵ Srov. Vyhláška č. 505/2006 Sb., ve znění platném k 1. 1. 2014.

4. Podpora pracovního uplatnění uživatelů chráněného bydlení v Centru sociálních služeb Empatie

V rámci této kapitoly představím organizaci Domov Libnič a Centrum sociálních služeb Empatie. Podrobněji popíši Centrum sociálních služeb Empatie v Českých Budějovicích (dále jen CSS Empatie), jelikož poskytuje službu chráněného bydlení, které je stěžejním tématem mé práce.

Chráněné bydlení CSS Empatie směřuje k tomu, aby jeho uživatelé byli schopni samostatného života s větší mírou uplatnění na trhu práce. Proto chráněné bydlení nabízí podporu svým uživatelům v rámci různých činností, jako jsou například ubytování, pomoc při zajištění stravy, podpora při kontaktu se společenským prostředím. Z tohoto důvodu uvedu osm činností, které chráněné bydlení nabízí a na příkladu čtyř uživatelů s lehkým, středně těžkým a těžkým mentálním postižením znázorním, jakým způsobem jim nabídka základních činností chráněného bydlení umožňuje začlenit se na trh práce. Následně v závěru této kapitoly zhodnotím, jak se uživatelům podařilo najít si zaměstnání na základě celkových pokroků při vykonávaných činnostech během svého pobytu na chráněném bydlení.

Potřebné informace pro tuto část práce jsem získala studiem individuálních plánů a osobních portfolií uživatelů vypracované klíčovými pracovníky v Chráněném bydlení Tyršův sad Centra sociálních služeb Empatie.

4.1 Charakteristika zařízení Domova Libnič a CSS Empatie

Domov Libnič a CSS Empatie poskytuje sociální služby osobám s chronickým duševním onemocněním, osobám s mentálním postižením, osobám s kombinovaným postižením či jiným zdravotním postižením, které pocházejí zejména z Jihočeského kraje. Poskytuje uživatelům podporu a rozvoj pro zachování soběstačnosti s cílem zapojení se do běžného života společnosti. To vše je na základě individuálního přístupu a respektování lidské důstojnosti každé osoby. Organizace poskytuje služby sociální péče, kterými jsou domov se zvláštním režimem, sociálně terapeutické dílny, denní stacionář, týdenní stacionář a chráněné bydlení.⁹⁶

⁹⁶ Srov. *Domov Libnič a CSS Empatie – Výroční zpráva za rok 2012* [on-line]. [cit. 10. 2. 2014]. Dostupné na WWW: < http://www.domovlibnic.cz/images/dokumenty/vyrocní_zprava_2012.pdf>.

Centrum sociálních služeb Empatie

CSS Empatie se sídlem v Českých Budějovicích se zaměřuje na osoby s mentálním, kombinovaným a jiným zdravotním postižením. Mezi poskytované sociální služby CSS Empatie patří týdenní a denní stacionář a chráněné bydlení.⁹⁷

1. Týdenní stacionář

Jedná se o pobytovou službu, která má kapacitu 24 uživatelů ve věku od 6 do 50 let. Cíle této služby směřují např. k tomu, aby uživatelé byli schopni využívat sítě veřejných služeb, uplatňovat pracovní návyky a dovednosti ve společnosti a v běžném životě. Dále se soustředí na pravidelné setkávání rodičů, opatrovníků a uživatelů, získávání nových dobrovolníků a na samostatný pohyb uživatelů na veřejnosti.⁹⁸

2. Denní stacionář

Sociální služba denní stacionář je poskytována formou ambulantní služby pro děti od šesti let, mládež a dospělé osoby s kapacitou pro 28 uživatelů. Tato služba nabízí pro své uživatele širokou škálu denních aktivit a činností, kontakty s vrstevníky za účelem získání přátelství, denní stravování, napomáhá při uplatňování práv, individuálně přistupuje ke každému uživateli a zprostředkovává kontakty s odborníky.⁹⁹

3. Chráněné bydlení

Chráněné bydlení Empatie se nachází na dvou pracovištích, které dohromady nabízejí kapacitu pro ubytování 24 uživatelů. Jedná se o Chráněné bydlení v Tyršově sadě a na Pražské třídě v Českých Budějovicích.¹⁰⁰

Cílovou skupinou chráněného bydlení jsou lidé s mentálním postižením a lidé s kombinovaným postižením s poměrně vysokým stupněm soběstačnosti v péči o svoji osobu. Uživatelé mohou být dospělí muži i ženy ve věku od 18 do 65 let.¹⁰¹

⁹⁷ Srov. *Domov Libnič a CSS Empatie – Výroční zpráva za rok 2012* [on-line]. [cit. 10. 2. 2014]. Dostupné na WWW: <http://www.domovlibnic.cz/images/dokumenty/vyrocní_zprava_2012.pdf>.

⁹⁸ Srov. tamtéž.

⁹⁹ Srov. tamtéž.

¹⁰⁰ Srov. tamtéž.

¹⁰¹ Srov. tamtéž.

Posláním chráněného bydlení je poskytovat osobám s mentálním nebo kombinovaným postižením v mladším nebo produktivním věku aktivní podporu při jejich osamostatňování a začleňování do běžné společnosti.¹⁰²

Pro účely své práce jsem si vybrala Chráněného bydlení Tyršův sad, jelikož jsem zde vykonávala svou praxi a mohla se tak pravidelně setkávat s uživateli, které jsem si pro svou práci vybrala.

Chráněné bydlení Tyršův sad (dále jen CHB TS):

CHB TS poskytuje celoroční pobyt celkem pro 16 uživatelů v dvoupatrové budově činžovního domu v běžné zástavbě městské čtvrti. Uživatelé mají možnost ubytování v jednolůžkových nebo dvoulůžkových pokojích. Na každém patře je společná koupelna, toalety a kuchyňská linka pro přípravu jednoduchých jídel nebo nápojů. Uživatelé mohou využít také společenskou místnost a zahradu. Celodenní strava je uživatelům zajišťována z centrální kuchyně organizace, případně si mohou stravu, s potřebnou podporou, připravovat samostatně. Budova má k dispozici výtah a je částečně bezbariérová. O uživatele se starají pracovníci sociálních služeb, kteří se na CHB TS střídají během ranních, odpoledních a nočních směn.¹⁰³

4.2 Činnosti podporující pracovní uplatnění uživatelů CHB TS

V této kapitole popíši osm základních činností CHB TS, u kterých se domnívám, že jsou u uživatelů nejvíce využívány a uplatňovány, a které jim mohou nejvíce napomáhat k soběstačnosti a při začlenění na trh práce. Zaměřila jsem se tedy jednak na oblast **oblékání**, která spadá pod sociálně terapeutické činnosti, dále na **pomoc při hygieně, s přípravou stravy, na podporu při zajištění chodu domácnosti, aktivizační činnosti, kontakty se společenským prostředím, na podporu pracovních návyků a pracovního začlenění** zařazujících se do činností výchovných, vzdělávacích a aktivizačních. Poslední činností, kterou jsem se zabývala, byla **pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí**. Těmto činnostem se podrobněji věnuji v kapitole 3.4. Dále tuto kapitolu propojuji s kapitolou osoby s mentálním postižením, kde v kapitole 1.3 popisují klasifikaci

¹⁰² Srov. *Domov Libnič a CSS Empatie – Výroční zpráva za rok 2012* [on-line]. [cit. 10. 2. 2014]. Dostupné na WWW: < http://www.domovlibnic.cz/images/dokumenty/vyrocní_zpráva_2012.pdf>.

¹⁰³ Srov. tamtéž.

jednotlivých stupňů mentálního postižení. Také se zde zmíním o kapitole 2.2.5, kde se nachází charakteristika večerní školy, jedna z možností celoživotního vzdělávání.

Charakteristiky uživatelů, jednotlivé situace a postupy práce s uživateli v CHB TS dokládám v kazuistikách, které se nacházejí v seznamu příloh I. – IV., kde všechny čtyři uživatele z důvodu anonymity uvádím pod velkými písmeny A až D.

1. V oblasti **oblékání** docházelo u uživatelů k jednotlivým pokrokům především díky podpoře ze strany pracovníků CHB TS. Aktivní podpora spočívala ve vykonávání úkonů týkajících se oblékání společně s uživatelem. Mezi tyto úkony patřila např. společná kontrola čistoty oblečení, příprava vhodného oblečení, které probíhalo tím způsobem, že pracovník sociálních služeb společně s uživatelem připravovali čisté spodní prádlo na další den, správný oděv podle aktuálního počasí a podle programu dne (např. zda se uživatel chystal do zaměstnání nebo na volnočasové aktivity apod.). Pokud uživatel zvládl vykonat daný úkol (např. pokusil se o samostatnou přípravu věcí, které si chtěl obléci), byl pozitivně motivován pochvalou typu „*vidíš, jak si to hezky zvládl, jsi šikovný*“. V některých případech, kdy nebyla nutná aktivní podpora, poskytovali pracovníci sociálních služeb dohled a potřebné rady. Například v zimních obdobích, když se uživatel nedostatečně oblékl a chtěl odejít bez toho, aby byl dostatečně teple oblečen, pracovník ho upozornil na chladné počasí a poradil mu, aby zvolil vhodnější oděv. Aby si někteří uživatelé vypěstovali návyk k oblékání, bylo nutné jim to neustále připomínat.

V této oblasti došlo u dvou uživatelů k osvojení návyků správného odívání a k soběstačnosti, i když u jednoho z nich je někdy ještě nutný dohled pracovníka sociálních služeb. Péče o jejich zevnějšek a čistotu prádla se u těchto uživatelů výrazně zlepšila (viz přílohy uživatelé A, B). Oproti tomu u dalších dvou uživatelů přes veškerou snahu pracovníků CHB TS došlo v oblasti oblékání jen k minimálním pokrokům (viz přílohy uživatelé C, D).

Domnívám se, že jednotlivé pokroky jsou dány stupněm mentálního postižení, které popisuji v kapitole 1.3, jelikož u uživatele s lehkým mentálním postižením došlo v oblékání k velkým změnám a u uživatele s těžkým mentálním postižením nikoliv. Avšak nemusí to záviset jen na stupni postižení, protože i přes stejný stupeň mentálního

postižení došlo u dvou uživatelů k odlišným pokrokům a zlepšení. V tomto případě je, podle mého názoru, tento rozdíl dán vůlí a šikovností každého uživatele.

2. Díky připomínání, učení, dohledu, podpoře a pozitivní motivaci ze strany pracovníků CHB TS docházelo u uživatelů k prohloubení návyků v oblasti **hygieny**. Připomínání a učení se hygienickým návykům probíhalo formou srovnávání s negativními příklady. Probíhalo to slovy, např. „*Ty si zase neprovedl večerní hygienu, takhle by ses určitě žádným holkám nelíbil, příště se zkus polepšit. Chtěl by si snad vypadat jako čuňátko anebo lidé, kteří ztratili domov a žijí na ulici?*“ Též bylo nutné některé uživatele k výkonu hygieny motivovat, jelikož by hygienu vůbec neprováděli a stále by ji odbývali. Motivace a podpora probíhala za aktivní účasti pracovníka sociálních služeb, který se snažil uživatele povzbuzovat, neshazovat je před ostatními uživateli, tím, že upozorňoval na nesprávnou hygienu, a také se v nich pokoušel vzbuzovat zvědavost nabídkou nějaké zajímavé aktivity, aby uživatel získal potřebu hygienu vykonat. Například byla uživatelům nabídnuta možnost zúčastnit se určité společné akce (ples k výročí organizace), avšak bylo jim také zdůrazněno, zda se chtějí zúčastnit, musí věnovat více času např. večerní hygieně, péči o vlasy, vousy apod. Co se týče dohledu v oblasti hygieny, probíhal tím způsobem, že uživatelé byli pravidelně ráno a večer kontrolováni zda hygienu vykonali.

Podobně jako u předchozí činnosti, se dvěma uživatelům podařilo osvojit si základní hygienické návyky. Jeden z nich je zvládá zcela samostatně bez kontroly pracovníka sociálních služeb a pravidelně dbá o svůj zevnějšek. U druhého je opět v určitých případech nutná kontrola pracovníka sociálních služeb (viz přílohy uživatelé A, B). U ostatních uživatelů došlo během svého pobytu na CHB TS v této oblasti k viditelnému zlepšení, ale stále je potřeba je kontrolovat a hygienu jim připomínat (viz přílohy uživatelé C, D).

Podle mého názoru i v tomto případě nemusí vždy záviset na stupni mentálního postižení, jelikož dva uživatelé s odlišným stupněm postižení, dosáhli v této oblasti stejného pokroku. Myslím si, že je to zejména díky jejich pečlivosti, zaměstnání, kam musí docházet upravení a touze být samostatnější. Tomu zajisté napomohly sociálně terapeutické činnosti, které uvádím v kapitole 3.4, směřující právě k tomu, aby se uživatelé lépe začlenili do života ve společnosti v rámci podpory v péči o osobu např. v oblasti hygieny nebo oblékání. Protože u dvou uživatelů se stejným stupněm

mentálního postižením došlo k odlišnému zlepšení, myslím si, že opět nemusí záležet na stupni postižení, ale může u uživatelů převládat např. pohodlnost a proto věci, které by měli vykonávat, raději nedělají. Ovšem pokroky v této činnosti mohou být naopak dány stupněm mentálního postižení (viz přílohy uživatel C), ale také na to může mít vliv rodina, jelikož někdy u uživatelů chybí základní hygienické návyky, které by měly znát.

3. Co se týká oblasti **pomoci s přípravou stravy**, byli dříve všichni uživatelé závislí na dovážce jídla z jídelny Domova Libnič a proto byli všichni čtyři uživatelé v této oblasti zcela nesamostatní. Avšak postupně u uživatelů CHB TS došlo k odhlášení některých jídel, které dříve byly zajištěny po celý den. Nejdříve docházelo k trvalému odhlášení snídaní a svačín, u některých uživatelů následně pak obědů i večeří. Aby se toto odhlášení stravy mohlo uskutečnit, byly s uživateli prováděny nácviky, aby si snadněji osvojili samostatnou přípravu jídla a učili se zodpovědnosti za nespotřebované suroviny. Postupné nácviky zahrnovaly výběr snídaní, vhodnost výběru snídaní, pořízení potravin a surovin, nácvik samostatné přípravy jídla a následné uložení pořízených i nespotřebovaných potravin. To vše probíhalo za pomoci či jen dohledu pracovníka sociálních služeb, který dbal především na bezpečnost uživatelů např. při manipulaci s nožem při krájení surovin.

Při přípravě stravy došlo u každého uživatele k určitému zlepšení, protože se v tomto případě všichni uživatelé naučili samostatnosti, ať už jen v podobě namazání pečiva během snídaně či svačiny. Dokonce někteří uživatelé začali být zcela samostatní, jelikož dnes jsou schopni připravit si oběd či večeři podle jednoduchých receptů, jako jsou např. zapečené brambory či těstovinový salát (viz přílohy uživatelé A až D).

Domnívám se, že k pokrokům v této oblasti uživatelé dosáhli zásluhou pracovníků CHB TS, kteří se zasadili o postupné zrušení některých jídel a tím se snažili uživatele vést k větší samostatnosti a nezávislosti.

4. Důležitou činností pro uživatele CHB TS je také **zajištění chodu domácnosti**, která se skládá nejen z běžného úklidu a údržby domácnosti, ale také do této oblasti spadá hospodaření s penězi a běžné nákupy, jak uvádím v kapitole 3.4. K osvojení těchto návyků docházelo postupným vedením a připomínáním ze strany pracovníků CHB TS. Dále pak nácvikem. Tento nácvik byl nutný zejména u uživatelů, kteří nebyli při příchodu na CHB TS v této oblasti samostatní a bylo zpočátku potřeba každodenní podpory a asistence pracovníka sociálních služeb.

Aby byli uživatelé schopni zvládnout úklid pokoje, byli nuceni si nejdříve společně s pracovníkem sociálních služeb nakoupit úklidové a mycí prostředky, aby měl každý své vlastní a nedocházelo mezi nimi k hádkám a výmluvám typu „*Měl sis dneska uklidit pokoj, proč jsi to neudělal? Nemohl jsem, v úklidové místnosti na mě žádné věci na úklid nezbyly, vše bylo zabrané ostatními uživateli a nechtěli mi je půjčit.*“ Návčik péče o domácnost k rozvoji udržování pořádku probíhal názornými ukázkami ze strany pracovníka sociálních služeb. Nejdříve probíhal společný úklid bytu, kdy pracovník sociálních služeb uživateli ukázal, jak by měl úklid vykonat a vysvětloval mu u toho správný postup. Následně uživatele vybídl k samostatnému úklidu. Tento způsob práce několikrát opakovali, až byl uživatel schopný sám zvládnout běžný úklid. Také byli uživatelé vedeni k tomu, pokud si nevěděli rady, přišli požádat o radu a zkonzultovat s pracovníkem CHB TS pracovní postupy. Co se týče osvojení si návyků při nákupu v obchodě, probíhaly opět za podpory pracovníků sociálních služeb, kteří zpočátku uživatele na nákup doprovázeli a dohlíželi na jeho průběh. Postupným připomínáním a kontrolou vhodnosti potravin, kvality, ceny a platby u pokladny se někteří uživatelé stali soběstačnými a dnes jsou schopni samostatného nákupu bez pomoci pracovníka sociálních služeb. U uživatelů, kteří neuměli hospodařit s finančními prostředky, napomohl v této oblasti např. kurz finanční gramotnosti, kde se naučili znát hodnotu peněz (viz přílohy uživatel D) nebo stupeň dosaženého vzdělání, které uvádím v kapitole 2.2, kde se naučili číst, psát a počítat (viz přílohy uživatel A).

V péči o domácnost došlo u uživatelů opět k úplné soběstačnosti nebo dosáhli jen malého pokroku a je stále nutný dohled pracovníka sociálních služeb. Dva uživatelé dosáhli viditelného zlepšení v hospodaření s penězi a při nákupech v obchodě, i přes odlišný stupeň mentálního postižení. Ostatní uživatelé stále v této oblasti potřebují asistenci pracovníka sociálních služeb, ačkoli jsou to opět uživatelé s odlišným stupněm mentálního postižení (viz přílohy uživatelé A až D).

Přesto, že všichni uživatelé mají stejnou podporu a péči ze strany pracovníků CHB TS, dochází u každého z nich k odlišným pokrokům. Domnívám se, že je to dáno pečlivostí každého uživatele, hloubkou osvojených pracovních dovedností, znalostí, touhou dále se rozvíjet a dosaženým vzděláním.

5. V rámci **aktivizačních činností** došlo skoro u všech uživatelů k osvojení či prohloubení některých dovedností, ať ve velkém či malém rozsahu. Také si vytvořili vztah k určité činnosti, která je zaujala. K pokrokům docházelo zejména postupným zřizováním některých aktivit a dílen, které uživatelé chtěli navštěvovat. Začali docházet např. na pracovní činnosti na zahradě, keramickou dílnu, tréninkovou pekárnu nebo ateliér pedigu, které jim právě napomáhaly zvyšovat jejich kvalifikaci a získávat či prohlubovat pracovní dovednosti. Ke zlepšení stavu uživatelů docházelo také díky osvojení určitých schopností, posílením zručnosti a šikovnosti při aktivizačních činnostech. Vlivem těchto určitých faktorů si někteří uživatelé dokázali najít zaměstnání či jinou aktivitu mimo CSS Empatie jako např. večerní školu, kterou uvádím v kapitole 2.2.5. Také to bylo pomoci tomu, že skrze snahu probudit u jednoho uživatele zájem, aby docházel na některé aktivizační činnosti, začal být na ně pracovníkem sociálních služeb doprovázen. Předtím mu bylo pochopitelně vysvětleno, že se jich nemusí zúčastnit, pokud nebude chtít. Měl možnost se podívat a sám zhodnotit, zda by ho některá z nabízených aktivit zaujala. Jelikož se uživatelé některé aktivity zalíbily, získal zájem na některé z nich docházet, i když jich nebylo mnoho (viz přílohy uživatel C).

Domnívám se, že v této oblasti nezáleží na stupni mentálního postižení, jelikož tři ze čtyř uživatelů s odlišným stupněm postižení si vytvořili vztah k určité činnosti. U jednoho uživatele nedošlo v této oblasti k žádným pokrokům, jelikož nikdy nezískal zájem se aktivně účastnit některých z nabízených aktivit v rámci CCS Empatie. (viz přílohy uživatelé A až D). Myslím si tedy, že výběr určitého typu aktivizačních činností závisí především na osobním zájmu uživatelů, tedy zda mají chuť se jich účastnit. Dále pak na jejich kreativitě, zručnosti a také vlastních schopnostech.

6. Podobně jako u předchozí činnosti, tak i u této, která se týká **kontaktů se společenským prostředím**, došlo u tří uživatelů k určitému zlepšení. Pouze jeden uživatel se v této oblasti neposunul žádným směrem, jelikož nemá potřebu setkávat se s jinými lidmi a vyhledává spíše samotu a klid.

U ostatních uživatelů k pokrokům docházelo díky zprostředkování informací o různých společenských akcích a aktivitách směřující k osobnímu rozvoji, kdy se uživatelé na základě svobodného rozhodnutí mohli na danou událost přihlásit a zúčastnit se. Mezi tyto aktivity patřily různé besídky, výlety (přírodní i kulturní),

výchovně vzdělávací akce, sportovní akce apod., které zajišťovali pracovníci sociálních služeb. Další možností bylo zprostředkování na základě přání uživatele. Pracovníci CHB TS s uživateli navštěvovali např. hrady a zámky, divadelní představení, chodili s nimi hrát bowling, pořádali vícedenní výlety do přírody a s některými uživateli navštívili pražské letiště Václava Havla. Dále ke zlepšení v této oblasti docházelo na základě zajištění dobrovolníků, kteří za uživateli začali pravidelně docházet, plánovat a trávit s nimi volný čas. Díky těmto vlivům si uživatelé začali zvykat na cizí lidi, stali se otevřenější, komunikativnější a získali zájem seznamovat se a stýkat se i s jinými lidmi.

Domnívám se, že k posunům v oblasti zprostředkování kontaktu se společenským prostředím docházelo zejména zásluhou pracovníkům CHB TS; dobrovolnických organizací, které spolupracují s CSS Empatie, díky kterým mohli k uživatelům začít docházet dobrovolníci, kteří se stali jejich přáteli. Také si myslím, že to bylo díky návštěvám aktivizačních činností, kde se setkávali s dalšími uživateli CSS Empatie, ať už chtěli či nikoliv. Myslím si, že k určitému pokroku došlo také na základě zařazení na trh práce, protože se uživatelé v práci učí zodpovědnosti a nezávislosti a také se zde učí navazovat nové sociální vztahy (viz přílohy uživatel A).

7. Co se týká další oblasti, kterou je **získávání návyků pro zařazení do pracovního procesu**, kterou uvádím v kapitole 3.4 pod výchovnými, vzdělávacími a aktivizačními činnostmi, došlo zde k pokrokům především v rámci aktivizačních činností, které začali uživatelé navštěvovat. V rámci těchto aktivit měli uživatelé možnost vlastnoručně vyrobit určité předměty v terapeutických dílnách. Díky těmto činnostem se uživatelé zdokonalovali v pracovních dovednostech, postupně získávali vztah k určitému typu aktivity a v neposlední řadě měli dobrý pocit z odvedené práce. Avšak k vývoji docházelo také postupným rozvojem základních činností CHB TS, ve kterých se uživatelé začali učit nových schopnostem a návykům, které dříve neuměli nebo nechtěli vykonávat. K posunům docházelo také teoretickou a praktickou výukou ze strany pracovníků sociálních služeb, která probíhala např. při nácviku dopravy do zaměstnání. Jelikož si uživatel přál být v této oblasti samostatný, byla s ním nejdříve teoreticky nacvičena možná rizika na cestě do zaměstnání jako např. srážka nebo úraz. Poté probíhal také praktický nácvik jízdy na kole nebo cestování linkovými autobusy a MHD (viz přílohy uživatel B).

Za pokroky lze považovat, že dva ze čtyř uživatelů si na základě zdokonalení a prohloubení svých schopností a dovedností našli zaměstnání, kam docházejí pravidelně a jsou se svou prací velmi spokojeni. Pracují v restauračním zařízení jako pomocná síla v kuchyni nebo vykonávají jednoduché práce na zahradě jako pomocná síla v exteriéru. Další dva uživatelé zaměstnání nebyli a nejsou (viz přílohy uživatelé A až D).

Myslím si, že na rozvoj v této činnosti může mít vliv rodina uživatele, ze které na CHB TS přichází, jelikož již na rodině záleží, zda má uživatel osvojené určité pracovní návyky a zda na CHB TS přichází nějak zručný či pracovitý. Dalším vlivem může být i zájem uživatelů o návštěvu některé sociálně terapeutické dílny nebo jiné aktivity, která slouží k získání či prohloubení návyků směřujících k snadnějšímu zařazení na trh práce. Mezi faktory můžeme také zařadit pohodlnost uživatelů.

8. Poslední činností, na kterou jsem se zaměřila, je **pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí**, kterou také podrobněji popisuji v kapitole 3.4. Co se týče podpory uživatelů v této oblasti, došlo k tomu opět díky pracovníkům CHB TS, kteří začali konat jedenkrát týdně pravidelné schůzky všech uživatelů, v nichž se zabývali analýzou práv a povinností osob. Uživatelé se zde učili orientaci ve svých právech, povinnostech a zájmech. Někteří uživatelé si např. neuvědomovali, že mají právo na svobodné rozhodnutí a že je nikdo nemůže do ničeho nutit, pokud si to oni sami nepřejí. Dále si neuvědomovali, že mají právo na soukromí a že nemohou vcházet do cizího pokoje bez vyzvání. Dnes již ví, že musí vždy slušně zaklepat a vstoupit pouze na vyzvání. Uvědomují si neslušnost „vtrhnutí“ do pokoje jiného uživatele. Naopak si v některých případech uživatelé určitá práva domněle vynucovali (např. využívání nákladního výtahu pro svou potřebu, i když to bylo přísně zakázáno v rámci jejich vlastní bezpečnosti) a právě díky pravidelným schůzkám se naučili chápat určitá pravidla a hranice. Podpora při obstarávání osobních záležitostí probíhala formou doprovodů ze strany pracovníka sociálních služeb, při kterých s uživateli během cesty (např. k lékaři) nacvičoval trasu, aby věděli, jakým mají jet autobusem a kde se nachází ordinace lékaře (viz přílohy uživatelé A až D).

Jelikož u dvou uživatelů se středně těžkým mentálním postižením je oblast práv, povinností a zájmů zcela odlišná, domnívám se, že i v tomto případě nemusí záležet na stupni mentálního postižení. Myslím si, že je to dáno výchovou v rodině, protože

jeden z nich si tyto záležitosti uvědomoval již při příchodu na CHB TS oproti druhému uživateli, který si je nadále neuvědomuje a veškeré jeho osobní záležitosti za něj stále vyřizuje jeho opatrovník (viz přílohy uživatelé B, D).

4.3 Shrnutí

Svou pozornost jsem zaměřila na čtyři uživatele s lehkým, středně těžkým a těžkým mentálním postižením, kteří společně bydlí v CHB TS, kde se učí základním činnostem, které jim napomáhají začlenit se do života srovnatelného se životem zdravých vrstevníků. Na základě porovnání situace při příchodu uživatelů na CHB TS a situace současné jsem se snažila zjistit, jaký vliv má vykonávání a zdokonalování se v těchto činnostech na pracovní začlenění na trh práce. Dále pak, které postupy nebo aktivity napomáhají uživatelům ke zlepšení v konkrétních činnostech a díky kterým okolnostem k tomu dochází či nikoliv.

Ukázalo se, že pro uživatele je pobyt v CHB TS velkým přínosem, jelikož každý z nich za dobu svého pobytu učinil krok vpřed a dosáhl určitého zlepšení, které vedlo buď k úplné soběstačnosti, nebo jen k drobným pokrokům.

S pomocí osvojení a prohloubení základních činností CHB TS se dvěma uživatelům s lehkým a středně těžkým mentálním postižením podařilo najít zaměstnání a začlenit se tak na trh práce. Při výkonu všech činností jsou samostatní, nepotřebují téměř žádnou pomoc ani podporu, jen zřídka je jim poskytnuta rada nebo dohled v záležitostech, ve kterých si nejsou zcela jisti. Podařilo se jim také velmi dobře osvojit si pracovní návyky, které je potřeba znát a dodržovat v zaměstnání. Do práce docházejí pravidelně, jsou svědomití, zodpovědní a pracovití. Největší pokroky se projevují např. v oblasti oblékání, hygieny, přípravy stravy, péče o domácnost a u uživatele B zejména v dopravě do zaměstnání.

Další dva uživatelé se středně těžkým a těžkým mentálním postižením nikdy zaměstnání nebyli. V rámci základních činností CHB TS nejsou samostatní. Stále potřebují trvalý dohled, pomoc a podporu ze strany pracovníků sociálních služeb. K nepatrnému zlepšení došlo v oblasti oblékání, hygieny, přípravy stravy, v péči o domácnost, rozšíření kontaktů se společenským prostředím a u uživatelky D k výraznému zlepšení v oblasti nákupů v obchodě a při hospodaření s finančními prostředky. Na základě jejich zájmu a přání navštěvovali také některé aktivizační činnosti, kde např. vlivem vlastnoručně vyrobených výrobků z terapeutických dílen a s vědomím dobře odvedené práce se posilovalo jejich sebevědomí, zvyšovala se

částečně motivace k dalším činnostem a docházelo k zdokonalení pracovních dovedností.

Domnívám se, že na větší pracovní začlenění v rámci vykonávaných činností uživatelů CHB TS mají vliv pracovníci v sociálních službách, kteří se jim pravidelně věnují a kteří jsou zároveň jejich klíčovými pracovníky. Tito pracovníci mají rovný a profesionální přístup ke všem uživatelům a na základě individuálního přístupu se je snaží vést k určitému zlepšení, i když se někdy jedná jen o malé pokroky, jelikož i drobné kroky vpřed jsou považovány za úspěch. Pokud došlo u uživatelů k viditelnému zlepšení, ba dokonce k úplné samostatnosti, bylo to vždy za aktivní podpory, vedení, zájmu a pečlivé práce pracovníků CHB TS. Také velkou měrou, zejména v oblasti zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, přispěli i dobrovolníci, kteří za některými uživateli pravidelně docházeli a trávili s nimi jejich volný čas. Avšak myslím si, že záleží zejména na jiných faktorech. Je to dáno např. šikovností a pečlivostí uživatelů nebo osobním přístupem. Také to může záviset na dosažené hloubce osvojení jednotlivých dovedností, na vůli uživatelů, zda se chtějí zdokonalovat, učit se novým věcem a získávat zájem o prohloubení svých schopností a dovedností, anebo nemají o dané aktivity zájem. I prostředí, ze kterého uživatelé na CHB TS přicházejí, má vliv na výkon těchto činností. Uživatelům někdy chybí základní znalosti a dovednosti, které by měli znát a mít osvojené ze své rodiny. V neposlední řadě na to může mít vliv i stupeň mentálního postižení jednotlivých uživatelů, jelikož např. jedinec s lehkým mentálním postižením se může určitým činnostem učit rychleji a snadněji než uživatel s těžkým mentálním postižením.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, jak napomáhají základní činnosti poskytované v rámci chráněného bydlení k pracovnímu začlenění na trh práce. Potřebné poznatky jsem získala v Centru sociálních služeb Empatie v Chráněném bydlení Tyršův sad, ve kterém jsem si za cílovou skupinu vybrala uživatele s lehkým, středně těžkým a těžkým mentálním postižením. Hodnocení jsem prováděla na základě osmi určených činností, u kterých jsem se snažila u každého uživatele popsat, jakého zlepšení během jejich pobytu v chráněném bydlení v jednotlivých činnostech dosáhli a zda díky těmto činnostem mají větší šanci na začlenění na trh práce. Pro uvedení daného tématu jsem zpracovala stručný úvod do problematiky mentálního postižení, teoretický přehled pracovního uplatnění osob s mentálním postižením a chráněného bydlení.

Informace týkající se jednotlivých základních činností vykonávaných uživateli chráněného bydlení jsem získala zejména z osobních portfolií a individuálních plánů, které jsem měla možnost prostudovat. Zčásti mými zdroji byly také osobní kontakty s uživateli během mé odborné praxe a také rozhovory s pracovníky sociálních služeb.

Jak je zřejmé ze shrnutí v kapitole 4, domnívám se, že základní činnosti napomáhají k podpoře pracovního uplatnění, ale také záleží na mnoha jiných okolnostech, proč se některým uživatelům nedaří najít si zaměstnání. Velkou zásluhu ve zdokonalování se v těchto činnostech mají pracovníci chráněného bydlení, kteří se snaží uživatele motivovat k určitým aktivitám, aby tak stále rozvíjeli své schopnosti a dovednosti, a aby budovali či prohlubovali pracovní návyky, které jim právě mohou otevírat nové a kvalitní možnosti při začlenění na trh práce. Významný vliv na výkon základních činností mohou mít hlavně uživatelé samotní, u kterých zejména záleží, zda mají sílu, vůli a odhodlání vykonávat tyto činnosti a zdokonalovat se ve věcech, které jsou jim z různých důvodů více vzdálené. Dále na to může mít vliv i rodina uživatelů, ve které vyrůstali a také stupeň jejich mentálního postižení.

Domnívám se, že v této práci jsem se snažila splnit cíl a odhalit podporu pracovního uplatnění v rámci základních činností Chráněného bydlení Tyršův sad. Možným rozšířením této práce by mohlo být zmapování pracovních míst pro lidi s mentálním postižením na Českobudějovicku a zjistit, zda mají v této lokalitě dostatek možností pro pracovní začlenění na trh práce. Zpracování této studie pro mě znamenalo

nejenom přísun nových informací, ale také především hezké chvíle strávené s uživateli chráněného bydlení v jejich přirozeném prostředí.

Seznam použitých zdrojů

BARTOŇOVÁ, M., BAZALOVÁ, B., PIPEKOVÁ, J. *Psychopedie – texty k distančnímu vzdělávání*. 2. rozšíř. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-161-4.

ČERNÁ, M. a kol. *Česká psychopedie: speciální pedagogika osob s mentálním postižením*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1565-3.

DOLEŽEL, R., VÍTKOVÁ, M. (eds.). *Zaměstnávání osob se zdravotním postižením – Příručka pro zaměstnavatele k projektu OPR LZ 3.1. „Aktivizační a vzdělávací centrum“*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-143-0.

Domov Libnič a CSS Empatie – Výroční zpráva za rok 2012 [on-line] [cit. 10. 2. 2014].

Dostupné na WWW:

<http://www.domovlibnic.cz/images/dokumenty/vyrocní_zprava_2012.pdf>.

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.

MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální služby – legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. (eds.). *Sociální práce v praxi – specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.

OPATŘILOVÁ, D., PROCHÁZKOVÁ, L. *Předprofesní a profesní příprava jedinců se zdravotním postižením*. Brno: Masarykova Univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5536-0.

PILNÁ, I. *Metodika úkonů základních činností sociální služby*. České Budějovice: 1. 9. 2011.

PIPEKOVÁ, J. et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2. rozšíř. vyd. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-120-0.

PIPEKOVÁ, J. et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3. rozšíř. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0.

PIPEKOVÁ, J. *Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů*. Brno: MSD, 2006. ISBN 80-86633-40-3.

SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1733-3.

ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*. 2. rozšíř. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-821-X.

ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*. 3. rozšíř. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-060-7.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

VALENTA, M., MÜLLER, O. *Psychopedie*. Praha: Parta, 2003. ISBN 80-7320-063-5.

VÍTKOVÁ, M. et al. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami I*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-163-8.

Vyhláška č. 505/2006 Sb., ve znění platném k 1. 1. 2014.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění platném k 1. 1. 2014.

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění platném k 1. 1. 2014.

Seznam zkratek

- CSS - Centrum sociálních služeb
- CHB TS - Chráněné bydlení Tyršův sad
- MHD - městská hromadná doprava

Seznam příloh

- příloha I. Tabulka Charakteristika a vývoj základních činností u uživatele A
- příloha II. Tabulka Charakteristika a vývoj základních činností u uživatele B
- příloha III. Tabulka Charakteristika a vývoj základních činností u uživatele C
- příloha IV. Tabulka Charakteristika a vývoj základních činností u uživatele D

Příloha I. – Tabulka č. 1

Charakteristika a vývoj základních činností u uživatele A

Uživatel je muž ve věku 24 let a jeho opatrovníkem je město Nové Hradky. Má diagnostikované lehké mentální postižení. Chůzi a pohyb má bezproblémové, stejně jako řeč. Chování a vystupování uživatele je bezproblémové. Je kamarádský a komunikace s jinými lidmi mu nečiní žádné potíže. Dokončil zvláštní školu a poté nastoupil na Střední odborné učiliště na dvouletý obor, který nedokončil. Uživatel umí číst, psát a počítat. Do CHB TS byl přijat v roce 2008 (uživatel je v CHB TS celoročně).

Kritéria šetření	Výchozí situace (doba nástupu na CHB TS)	Postup práce s uživatelem	Současná situace
Oblékání	Při nástupu do CHB TS byla nutná příprava oděvu pro uživatele, aby věděl, co si další den obléci. Nebral ohled na čistotu prádla.	S aktivní podporou pracovníka sociálních služeb si oblékání rychle osvojil a stal se soběstačným. Rozvíjení těchto činností bylo také podpořeno jeho mladým věkem.	Uživatel často volí nesprávné oblečení podle aktuální situace, nicméně již není potřeba mu oděv připravovat. Umí si zvolit a koupit oblečení dle svého vkusu a momentální potřeby s podporou pracovníka sociálních služeb. Dnes chodí čistě oblečen, ví, že má pravidelně měnit své prádlo.

Hygiena	Nebyla nutná dopomoc pracovníka sociálních služeb. Při výkonu hygieny byl uživatel soběstačný, avšak bylo nezbytné upozornění uživatele na vykonání této činnosti (nevěděl, kdy provést osobní hygienu).	Připomínání a učení v oblasti hygieny probíhalo formou srovnávání (mírnou formou infantilizace) Průběh tohoto nácviku pracovníkem sociálních služeb probíhal zhruba 1 měsíc.	Péče o vlastní osobu je vyhovující. Hygienu zvládá samostatně, není nutná kontroly pracovníka sociálních služeb.
----------------	--	--	--

<p>Pomoc s přípravou stravy</p>	<p>Na začátku jeho pobytu v CHB TS byla strava uživateli 5x denně dovážena z jídelny Domova Libnič, nebyl zvyklý na samostatnou přípravu jídla.</p>	<p>Zásluhou všech pracovníků CHB TS postupně u uživatele docházelo k trvalému odhlášení snídaní a svačin (s písemným souhlasem opatrovníků). Docházelo k tomu díky těmto postupným nácvikům: výběr snídaní, vhodnost výběru snídaní, pořízení potravin a surovin, následné uložení nespotřebovaných potravin (v první fázi byly potraviny skladovány v prostorách zařízení pod kontrolou pracovníků). Tyto úkony vedly uživatele k pořízení vlastní ledničky a skříňky na potraviny. Vzhledem k jeho rozvíjejícím se schopnostem a na individuální přání se začalo s přípravou obědů a večeří.</p>	<p>Nácvik jídla zvládá dobře a samostatně. Je schopný s dohledem pracovníka sociálních služeb připravit jednotlivé suroviny a uvařit jednoduché jídlo.</p>
--	---	--	--

<p>Pomoc při zajištění chodu domácnosti</p>	<p>Při této činnosti byla nutná podpora, pomoc, dohled a asistence ze strany pracovníka sociálních služeb. Uživatel si neuměl poradit. Potřeboval doprovod při nákupu v obchodu, protože nebyl samostatný. Rovněž si neosvojil hospodaření s finančními prostředky, uživatel tedy neovládá ekonomické myšlení. Výběr financí zajišťoval pracovník sociálních služeb.</p>	<p>Uživatel se stal otevřenějším a komunikativnějším. Pokud si nedokázal osvojit chování v určité situaci, žádal radu od pracovníka ve službě a snažil se své pracovní postupy konzultovat (jejich vhodnost a potřebu). Postupným vedením a připomínáním (např. „<i>kontroluj si, jestli ti něco nechybí, sepišeme seznam a zítra půjdeme na nákup</i>“) ze strany pracovníka sociálních služeb již umí upozornit na absenci osobních věci, jako je sprchový gel, prášek na praní apod.</p>	<p>Péče o domácnost je vyhovující, s občasným dohledem pracovníka sociálních služeb. Dobře provádí všechny úklidové práce včetně praní a žehlení. Uživatel nepotřebuje doprovod při nákupu v obchodu, je schopný samostatného nákupu. I platba zboží probíhá bez podpory pracovníka sociálních služeb (pouze předkládá stvrzenky). Uvědomuje si, s jakými penězi je možné platit a jakou mají jednotlivé bankovky a mince hodnotu. Je schopný hospodařit s finančními prostředky.</p>
--	--	---	---

<p>Aktivizační činnosti</p>	<p>Při příchodu na CHB TS měl již velký zájem navštěvovat některé z aktivizačních činností Domova Libnič a Centra sociálních služeb Empatie. Docházel např. na pracovní terapii, která zahrnovala drobné práce na zahradě, a dále také keramickou dílnu a tréninkovou pekárnu. Práce ho vždy bavila. Pokaždé měl snahu zdokonalovat si své pracovní dovednosti.</p>	<p>Hromadné institucionalizované aktivity uživatele nikam neposouvaly, pouze vyplňovaly jeho volný čas. Nabídka sportovních aktivit, které sice jsou též v zařízení, ale již také registrované ČHSO (České hnutí speciálních olympiád), tedy možnost sportovních utkání na vyšší úrovni, v něm probudila zájem o stolní tenis a rovněž podpořila osobní rozvoj. Pravidelně se dodnes účastní tréninků a již několikrát reprezentoval zařízení na sportovních utkáních.</p>	<p>V současnosti uživatel nenavštěvuje žádné aktivizační činnosti. Pravidelně dochází na stolní tenis, který je jeho oblíbenou zálibou. Většinu času mu vyplní jeho zaměstnání, do kterého dochází pravidelně.</p>
------------------------------------	---	--	--

<p>Kontakty se společenským prostředím</p>	<p>Dříve uživatel využíval dobrovolníka jako asistenta při výkonu určitých činností. Nevyhledával širší kontakty se společenským prostředím, udržoval vztahy pouze s lidmi, které znal.</p>	<p>K pokroku docházelo díky aktivitám směřující k osobnímu rozvoji, které zajišťovali pracovníci sociálních služeb, a mezi které patřily různé besídky, výlety (přírodní, kulturní) a výchovně vzdělávací akce apod.</p>	<p>Má zájem stýkat se s jinými lidmi. Dnes již dobrovolníka nepotřebuje.</p>
<p>Podpora pracovních návyků a pracovní začlenění</p>	<p>Uživatel již od začátku měl zájem o pracovní začlenění, byl šikovný a pracovitý, ale nevykonával žádnou určitou činnost.</p>	<p>Postupným rozvojem základních činností a dovedností se učil individuální potřebě samostatnosti a nezávislosti, též ve finanční oblasti. S vědomím toho, že potřebuje peníze pro zajištění stálého příjmu a samostatného bydlení, byl brzy začleněn na trh práce. Postupný rozvoj byl zaznamenán díky podpoře pracovníka sociálních služeb.</p>	<p>Dnes je již delší dobu zaměstnaný v restauračním zařízení jako pomocná síla v kuchyni. Jeho pracovní doba je od pondělí do pátku na čtyři hodiny denně, tedy od 17:00 – 21:00 hodin. Do práce dochází pravidelně a rád.</p>

<p>Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí</p>	<p>Uživatel si nebyl vědom svých práv, nedovedl je naplňovat a uplatňovat včetně svých zájmů. Také při obstarávání osobních záležitostí nebyl samostatný. Potřeboval doprovod a pomoc ze strany pracovníka sociálních služeb.</p>	<p>Díky pracovníkům na CHB TS se pravidelně jedenkrát týdně začaly konat schůzky všech uživatelů, jejichž náplní bylo analýza práv a povinností osob. Na základě těchto schůzek se uživatel učil orientovat ve svých právech, povinnostech a zájmech. Také si postupně nácvičem trasy a místa osvojoval soběstačnost při vyřizování osobních záležitostí.</p>	<p>Dnes si je uživatel vědom svých práv a ovládá jejich užití v praxi (např. ví, že má právo na soukromí, na svobodu volby apod.). Pokud však nenachází řešení konkrétní situace, dovede požádat o pomoc, což je pro uživatele velmi důležité. Také v oblasti vyřizování běžných záležitostí je samostatnější, např. dovede si sám dojít k lékaři pro recept s léky.</p>
--	---	---	--

Příloha II. – Tabulka č. 2

Charakteristika a vývoj základních činností u uživatele B

Uživatel je muž ve věku 44 let a jeho opatrovníkem je matka. Má diagnostikované středně těžké mentální postižení. Nemá žádné zdravotní omezení. Chůzi a pohyb má bezproblémové, stejně jako řeč, ale má chudší slovní zásobu. Je klidný, komunikativní a také velmi sebevědomý. Dvakrát opakoval první a druhou třídu ve zvláštní škole. Poté byl osvobozen od školní docházky. Má základní úroveň vědomostí a znalostí. Do CHB TS byl zařazen v roce 2000. Uživatel jezdí pravidelně na víkendy domů ke své rodině.

Kritéria šetření	Výchozí situace (doba nástupu na CHB TS)	Postup práce s uživatelem	Současná situace
Oblékání	Při nástupu do CHB TS nedbal o svůj zevnějšek ani na upozornění ze strany pracovníka sociálních služeb. Chodil nevhodně oděný, nedbal o čistotu prádla.	Permanentním dohledem pracovníků CHB TS byla snaha vypěstovat u uživatele návyk k oblékání na základě neustálého připomínání.	Péče o jeho zevnějšek se zlepšila. Snaží se volit čisté a vzhledné oblečení, avšak v některých situacích je stále nutná kontrola uživatele při volbě vhodného oděvu (například při návštěvě lékaře), jelikož má někdy tendenci obléci si např. pracovní oděv.

Hygiena	Při nástupu na CHB TS nedbal o svou hygienu ani na upozornění pracovníka sociálních služeb, nebyla pro uživatele důležitá.	Permanentním dohledem pracovníků CHB TS byla snaha vypěstovat u uživatele návyk k osobní hygieně na základě neustálého připomínání.	Uživatel je při výkonu osobní hygieny samostatný a má základní hygienické návyky. V některých situacích (např. při odchodu do práce) je nutná kontrola ze strany pracovníka sociálních služeb.
----------------	--	---	--

<p>Pomoc s přípravou stravy</p>	<p>Na začátku jeho pobytu v CHB TS byla strava dovážena uživateli 5x denně z jídelny Domova Libnič. Nebyl zvyklý na samostatnou přípravu. Strava mu byla vždy zajištěna druhou osobou.</p>	<p>Zásluhou všech pracovníků CHB TS u uživatele postupně docházelo, za účelem rozvoje samostatnosti a soběstačnosti, k trvalému odhlášení snídání a svačin. Odhlášení stravy bylo možné díky těmto postupným nácvikům: výběr snídání, vhodnost výběru snídání, pořízení potravin a surovin, následné uložení nespotřebovaných potravin (v první fázi byly potraviny skladovány v prostorách zařízení pod kontrolou pracovníků). Postupně u něho docházelo k individuální přípravě obědů a večeří.</p>	<p>Dnes si uživatel sám připravuje snídane a svačiny. Jednoduchý nácvik jídla zvládá samostatně, je schopný s pomocí uvařit jednoduché jídlo.</p>
--	--	---	---

<p>Pomoc při zajištění chodu domácnosti</p>	<p>Jelikož je uživatel „pohodář“, byl především při úklidu pokoje nutný dohled ze strany pracovníka sociálních služeb. Potřeboval doprovod při nákupech v obchodu a také pomoc s hospodařením s finančními prostředky.</p>	<p>Ze strany pracovníků CHB TS byl veden k tomu, aby, pokud si nevěděl rady, požádal o konzultaci při pracovních postupech (prodiskutoval jejich vhodnost a potřebu s pracovníkem sociálních služeb). Byl veden k tomu, aby si všímal nedostatku svých osobních věcí a uměl včas upozornit na jejich absenci.</p>	<p>Péči o domácnost zvládá dobře, je schopný. Dnes již vidí potřebu doplnit si chybějící potřeby nákupem. Uživatel stále potřebuje doprovod při nákupech v obchodu, není schopný samostatného nákupu. I platba probíhá pod dohledem pracovníka sociálních služeb. Rozpozná všechny bankovky a mince. Sečíst peníze téměř neovládá – jen nízké hodnoty, a to s pomocí. Je si však vědom odpovědnosti za své peníze, které má u sebe.</p>
--	--	---	---

Aktivizační činnosti	<p>Při nástupu na CHB TS se pracovníci sociálních služeb snažili zařadit uživatele do aktivizačních činností, ale z jeho strany byl zjevný nezájem. Zřídka navštěvoval pracovní činnosti na zahradě, a to jen pro vyplnění jeho volného času.</p>	<p>V této činnosti nedošlo k žádnému pokroku. I přes jeho vášeň k práci nikdy nezískal zájem se aktivně podílet v některých aktivitách.</p>	<p>Uživatel stále nemá zájem navštěvovat žádné aktivizační činnosti. Smyslem jeho života je práce a proto většinu svého času tráví v zaměstnání, do kterého dochází pravidelně.</p>
Kontakty se společenským prostředím	<p>Po nástupu na CHB TS uživatel nikdy nevyužíval a nevyžadoval dobrovolníka. Potřebu kontaktu se společenským prostředím neměl, byl to spíše samotář.</p>	<p>V této činnosti nedošlo k žádnému posunu. Vzhledem k tomu, že tráví veškerý volný čas v práci, nikdy nezískal zájem se hromadně setkávat s jinými lidmi. Je to spíše individualista, sám si plánuje a tráví svůj volný čas.</p>	<p>Dnes stále ve svém volném čase spíše vyhledává samotu a klid. Nemá potřebu vyhledávat a setkávat se s jinými lidmi.</p>

<p>Podpora pracovních návyků a pracovní začlenění</p>	<p>Uživatel již od začátku pobytu na CHB TS měl zájem o pracovní začlenění, ale nepracoval. Jeho pracovní návyky vznikaly již v rodině, kde byl zvyklý pomáhat. Byl velice učenlivý. Nebyl schopný samostatného pohybu, potřeboval doprovod pracovníka sociálních služeb.</p>	<p>Viditelný posun v jeho osobním rozvoji je patrný v dopravě do zaměstnání. Dříve byl nutný doprovod. Postupně, na jeho přání, chtěl do práce jezdit na kole, což s ním bylo nacvičeno nejprve teoreticky (rizika možná na cestě – defekt, srážka, úraz, překážka na cestě) + praktický nácvik s pracovníkem sociálních služeb. Obdobně probíhal nácvik cestování do Temelína autobusy MHD a linkovým autobusem, tam a zpět.</p>	<p>Uživatel je práce schopný, umí ji vyhledat, neví-li si rady, zkonultuje s pracovníkem další postupy. Uživatel je zvyklý pracovat. Se vším ochotně pomáhá. Nyní je již dlouhou dobu zaměstnaný jako pracovní síla v exteriéru v Temelíně a v letních obdobích také v Hluboké nad Vltavou. Dnes, vědom si všech možných rizik a způsobu řešení, dojíždí do zaměstnání samostatně. I přes to, že uživatel neumí číst, vždy nastoupí do správného autobusu, což je obdivuhodné.</p>
--	---	---	--

<p>Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí</p>	<p>Nebyl si vědom svých práv. Vždy mu v této oblasti pomáhala jeho matka. Stejně to bylo při obstarávání osobních záležitostí.</p>	<p>Neustálé opakování práv ze strany pracovníků sociálních služeb probíhalo při pravidelných pondělních schůzkách. Uživatel přesto nechápe svá práva, nedošlo zde k viditelné změně.</p>	<p>Uživatel žije ve svém světě, který má vlastní pravidla. Normu společenských práv nedovede vstřebat. I dnes není schopný v této oblasti samostatného jednání.</p>
--	--	--	---

Příloha III. – Tabulka č. 3

Charakteristika a vývoj základních činností u uživatele C

Uživatel je muž ve věku 38 let a jeho opatrovníkem je matka. Má diagnostikované těžké mentální postižení a Downův syndrom. Nemá žádné vážnější zdravotní omezení, kromě nadváhy. Řeč je téměř nesrozumitelná. Komunikace je omezena pouze na několik slov. Je klidný, někdy hlučný, podle momentální nálady. Nemá žádné vzdělání. Byl zproštěn povinnosti vzdělávat se. Neumí číst, psát, počítat a barvy pozná jen s přirovnáním. Do CHB TS byl přijat v roce 2000. Uživatel jezdí pravidelně na víkendy domů jednou za 14 dní.

Kritéria šetření	Výchozí situace (doba nástupu na CHB TS)	Postup práce s uživatelem	Současná situace
Oblékání	Při nástupu do CHB TS byla nutná příprava oblečení uživateli, o svůj zevnějšek se příliš nezajímal. Neuměl se obléci podle aktuální situace. Byl nutný dohled a podpora pracovníka sociálních služeb.	Vedení k samostatnosti v oblasti oblékání probíhalo slovy, např. <i>„mamince by ses takhle určitě nelíbil, kdyby teď přijela, zkus si sám připravit věci“</i> . V případě, že to zvládl, byl pozitivně motivován pochvalou.	Při oblékání a výměně prádla je stále nad uživatelem nutný dohled pracovníka sociálních služeb, stále se odbývá.

Hygiena	Při nástupu na CHB TS uživatel hygienu prováděl s pomocí asistence, spíše za aktivní účasti pracovníka. Bylo potřeba ho k hygieně nutit.	U uživatele došlo k mírnému zlepšení. K pokroku docházelo pomocí pozitivní motivace ze strany pracovníka sociálních služeb. Bylo nutné mu hygienu stále připomínat.	Při hygieně je stále nutný dohled pracovníka sociálních služeb. Hygienu odbývá nebo by ji nejraději vůbec neprováděl. Když je uživatel patřičně pozitivně motivován, tak vždy hygienu provede.
Pomoc s přípravou stravy	Dříve byla uživateli veškerá strava zajištěna. Někdy bylo nutné uživateli pomoci s přípravou jídla, jeho servírováním a následně dohlédnout na mytí nádobí. Veškerá příprava stravy probíhala za asistence pracovníka CHB TS.	Vzhledem k tomu, že se jedná o uživatele s Downovým syndromem, ke zlepšení docházelo velmi pomalu. Učení a nácvik musel probíhat s přihlédnutím k jeho schopnostem a za aktivní účasti pracovníků CHB TS. Za pokrok je považováno, že se naučil připravit snídani a svačinu (např. namazat krajíc chleba).	Dnes už pouze s dohledem pracovníka sociálních služeb si je schopen připravit snídani a svačinu. Ví, kde má potraviny uložené, je schopen si o ně požádat a s pomocí se obsloužit. Příprava jídel u uživatele není možná, nikdy nebude při vaření samostatný.
Pomoc při zajištění chodu domácnosti	Při nástupu uživatel péči o domácnost samostatně nezvládal. Uměl vykonat základní úklid svého pokoje, ale svou práci	Bez každodenní podpory a asistence pracovníka sociálních služeb by k pokroku nedošlo. Nejdříve pracovník a uživatel	Dnes se snaží mít ve svých věcech pořádek, avšak stále je nad ním nutná kontrola pracovníka sociálních služeb.

	<p>odbýval. Proto byla nutná asistence pracovníka sociálních služeb. Nebyl schopný samostatného nákupu, neznal hodnotu nakupovaného zboží. Rovněž neuměl rozeznat hodnotu peněz a jejich použití v praxi.</p>	<p>společně vykonávali domácí práce. Postupně na základě zájmu uživatele a také díky opakování těchto úkonů, si tyto návyky uživatel osvojil.</p>	<p>Pokud je mu řečeno, čím se má zabývat, je schopný pracovat samostatně. Ale protože věci rád odbývá, je nutné mu dopomoci. Uživatel není schopen samostatného nákupu, pouze dokáže ukázat na výrobek, který si chce koupit. Doprovod do obchodu a platba nákupu probíhá s dopomocí pracovníka či dobrovolníka. Hodnotu peněz stále nezná, používá pouze termín „peníze“ pro bankovky i mince. Neovládá hospodaření s financemi, nezná význam termínu „být spořivý“ Není schopný se postarat o své finanční prostředky, má je uložené u sociálních pracovníků.</p>
--	---	---	---

<p>Aktivizační činnosti</p>	<p>Při nástupu na CHB TS se o aktivizační činnosti nezajímal, ale pokud byl zapojen do činnosti, tak se zúčastnil, i když ne s velkým zájmem a aktivitou.</p>	<p>Ke zlepšení stavu došlo právě díky tomu, že byl na aktivizační činnosti doprovázen pracovníkem sociálních služeb. Jelikož se tam uživateli líbilo, začal si sám vyhledávat aktivity, které ho zaujaly, i když jich nebylo mnoho.</p>	<p>Dnes je uživatel poměrně aktivní. Pokud ho něco zaujme, jde se zeptat a aktivně se zúčastní. Jeho nejoblíbenější činností jsou práce na zahradě, což zahrnuje převážně hrabání listí, převážení materiálu, úklid areálu. Dále pak také obdělávání půdy, tedy rytí, okopávání a hrabání.</p>
<p>Kontakty se společenským prostředím</p>	<p>Uživatel byl vždy doprovázený pracovníkem sociálních služeb, nebyl schopný samostatného pohybu. Příliš se nestýkal s ostatními lidmi, i když byl velmi kamarádský. Byl velmi závislý na rodině, která byla jeho jediným kontaktem a oporou.</p>	<p>K pokroku došlo na základě zajištění dobrovolníka, který za uživatelem pravidelně docházel a pomáhal mu rozšiřovat kontakty se společenským prostředím. Dále také díky zprostředkování informací o různých společenských akcích ze strany pracovníků CHB TS došlo ke zlepšení v oblasti komunikace s jinými lidmi.</p>	<p>Dnes uživatel může chodit sám s jinými uživateli bez pracovníka sociálních služeb, ale pouze na krátkou vzdálenost. Rodina v této oblasti stále funguje, ale došlo k rozšíření spektra kontaktů. Pravidelně za uživatelem dochází dobrovolník, na kterého si zvykl a má ho rád. Bere ho v podstatě za „člena rodiny“.</p>

<p>Podpora pracovních návyků a pracovní začlenění</p>	<p>Po nástupu na CHB TS uživatel neměl potřebu získávat pracovní návyky. V rodině nevytvořen předpoklad pracovních dovedností. Zaměstnaný nebyl.</p>	<p>Ke zlepšení stavu došlo právě díky tomu, že byl na aktivizační činnosti doprovázen pracovníkem sociálních služeb. Jelikož se aktivity uživateli líbily, začal si sám vyhledávat činnosti, které ho zaujaly, a tím si v základní míře osvojil pracovní návyky a získal vztah k určitému typu práce.</p>	<p>Nyní, s narůstajícím zájmem o pracovní aktivity, si vytvořil vztah k práci na zahradě a parkových úpravách, ale pouze k takové práci, která zahrnuje hrabání, kopání, rypání apod. Zaměstnaný není.</p>
<p>Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí</p>	<p>Uživatel si nebyl vědom svých práv, nedovedl je naplňovat a uplatňovat včetně svých zájmů. Veškeré osobní záležitosti za něj vyřizoval jeho opatrovník.</p>	<p>Díky pracovníkům CHB TS se začaly pravidelně konat jedenkrát týdně schůzky všech uživatelů, kde se kromě jiného začaly probírat práva a povinnosti osob.</p>	<p>Dnes si do určité míry uvědomuje svá práva a vnímá změny v procesu deinstitutionalizace. Například si je vědom, že je nutné se najíst a ví, co je potřeba pro to udělat. V oblasti vyřizování osobních záležitostí nedošlo k žádnému posunu, není samostatný.</p>

Příloha IV. – Tabulka č. 4

Charakteristika a vývoj základních činností u uživatele D

Uživatel je žena ve věku 40 let a jejím opatrovníkem je matka. Má diagnostikované středně těžké mentální postižení. Má vrozenou dětskou mozkovou obrnu a skoliózu (chorobné vychýlení páteře na stranu). Chůzi a pohyb má bezproblémové, stejně jako řeč. Chování a vystupování uživatelky je bezproblémové. Vystudovala devět tříd zvláštní školy, umí číst a psát. Do CHB TS byla přijata v roce 2008. Uživatelka jezdí pravidelně jednou za 14 dní domů na víkendy.

Kritéria šetření	Výchozí situace (doba nástupu na CHB TS)	Postup práce s uživatelem	Současná situace
Oblékání	Při nástupu na CHB TS uživatelka ovládala samostatné oblékání, ale bez kontroly pracovníka sociálních služeb, často zvolila nesprávný oděv.	Rozvoj v oblasti oblékání byl u uživatelky velmi pomalý. Ke zlepšení docházelo za dohledu a podpory pracovníka sociálních služeb, který na uživatelku dohlížel a poskytoval potřebné rady.	Uživatelka je samostatná. Volí oděv podle vlastního uvážení, převážně pohodlné oblečení. Avšak výběr oblečení je potřeba z hlediska estetiky upravit, protože příliš nedbá o svůj zevnějšek. Je zde stále nutný dohled pracovníka sociálních služeb.

<p>Hygiena</p>	<p>Při nástupu měla základní hygienické návyky, věděla, že je nutné hygienu dodržovat, ale nevykonávala ji.</p>	<p>Ke zlepšení v oblasti hygieny docházelo za dohledu a podpory pracovníka sociálních služeb, který ji kontroloval a dbal na to, zda uživatelka hygienu vykonala.</p>	<p>Hygienu zvládá samostatně, ale stále je potřeba uživatelku na hygienu upozorňovat. Zanedbává péči o vlasy a osobní hygienu. Příliš nepečuje o svůj vzhled.</p>
<p>Pomoc s přípravou stravy</p>	<p>Při nástupu na CHB TS nácvik jídla neprobíhal, jelikož veškerá strava byla zajištěna a uživatelka odebírala celodenní stravování. Uživatelka nejevila zájem o tuto činnost, byla nesamostatná.</p>	<p>U uživatelky došlo k rozvoji po radikálním zrušení snídání, kdy se musela naučit samostatné přípravě snídání. Rozvoj nastal i v oblasti výběru jídel. Uživatelka sleduje jídelníček, a pokud je v nabídce pro ni neoblíbené jídlo, dovede si zajistit zrušení a s podporou pracovníka připravit vlastní stravu.</p>	<p>Dnes je vidět malý posun při této činnosti. Stále odebírá většinu stravy z jídelny Domova Libnič, ale sama si zajišťuje a připravuje snídaně a svačiny.</p>

<p>Pomoc při zajištění chodu domácnosti</p>	<p>Péči o domácnost zvládala s pomocí pracovníka sociálních služeb. Nákupy v obchodě a hospodaření s finančními prostředky bylo na nízké úrovni, nebyla samostatná.</p>	<p>V péči o domácnost k rozvoji udržování pořádku docházelo pravidelným nacvičováním s klíčovým pracovníkem a ostatními pracovníky CHB TS. Co se týče hospodaření s finančními prostředky, uživatelka navštěvovala dva roky kurz finanční gramotnosti pro mentálně postižené, kde se naučila znát hodnotu peněz.</p>	<p>Péči o domácnost zvládá samostatně s drobným dohledem pracovníka sociálních služeb, protože svou práci ráda odbývá. Je schopna samostatného nákupu. V obchodě si se svými penězi manipuluje sama, avšak dohled pracovníka sociálních služeb či dobrovolníka při placení u kasy je nutný. Uživatelka rozpozná mince i papírové bankovky. Je schopna hospodařit s finančními prostředky. Své finance si opatruje, má je uschované v pokoji v peněžence.</p>
--	---	--	--

<p>Aktivizační činnosti</p>	<p>Dříve neměla velký zájem účastnit se aktivizačních činností. V jejím případě převládala lenost a veškerý svůj volný čas trávila na CHB TS, kde se bezprizorně procházela.</p>	<p>Zřízením služby socio-terapeutických dílen (keramická, truhlářská a pedig dílna), uživatelka sama požadovala informace o této službě a začala se zajímat o některé aktivizační činnosti. Navštěvovala například ruční práce či ateliér pedigu, přestože u těchto aktivit nevydržela delší dobu.</p>	<p>Ani dnes není uživatelka, co se týče aktivizačních činností aktivní. Navštěvuje zřídka večerní školu, kde studuje kurz počítačů.</p>
<p>Kontakty se společenským prostředím</p>	<p>Při příchodu na CHB TS byla uživatelka málo komunikativní. Nebyla schopná obývat pokoj s jinou osobou, vyžadovala samotu, v jiném případě byla konfliktní.</p>	<p>Postupně k ní začal docházet dobrovolník, který se snažil o zlepšení komunikace ve společenském prostředí. Sama si začala vyhledávat aktivity, kterých by se ráda zúčastnila.</p>	<p>Vztahy k druhým lidem má uspořádané podle určitých hodnot a následně pak k lidem také tak přistupuje. Dnes je otevřenější, i když stále je více samotářská a většinu času tráví ve svém pokoji při sledování svých oblíbených programů.</p>

<p>Podpora pracovních návyků a pracovní začlenění</p>	<p>Dříve u uživatelky nepřevládaly pracovní návyky, ale spíše lenost a vypočítavost. Zaměstnána nebyla.</p>	<p>Ze strany pracovníků sociálních služeb byla viditelná snaha u uživatelky budovat pracovní návyky pozitivní motivací, ale tato snaha byla nerealizovatelná. Jelikož uživatelka vykonávala pouze to, co se jí zdálo atraktivní.</p>	<p>U uživatelky stále převládá pohodlnost a lhostejnost. Pokud nemá chuť vykonávat určitou činnost, rezolutně ji odmítá. Navštěvuje tréninkovou kavárnu v CSS Empatie, která slouží k získání či prohloubení návyků směřující k snadnějšímu zařazení na trh práce, kde se však zřídka účastní. Motivací pro práci v kavárně se stává poukaz na kávu zdarma. Zaměstnána není.</p>
<p>Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí</p>	<p>Uživatelka si byla vědoma toho, že existují nějaká práva. Dříve se snažila vynucovat si určitá domnělá práva, mezi které řadila např. využívání nákladního výtahu pro svou osobu. Osobní věci za ní vyřizovala její matka.</p>	<p>Díky pracovníkům na CHB TS se začaly provádět pravidelně jedenkrát týdně schůzky všech uživatelů, kde se začaly probírat práva a povinnosti osob.</p>	<p>I dnes si je vědoma svých práv a dovede je uplatňovat. Díky pravidelným schůzkám si již domnělá práva nevynucuje, naučila se chápat určitá pravidla a hranice. V oblasti vyřizování osobních záležitostí stále není samostatná.</p>

Abstrakt

PUCHINGEROVÁ, M. *Podpora pracovního uplatnění uživatelů chráněného bydlení*. České Budějovice 2014. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Oddělení praxe. Vedoucí práce M. Ehrlichová.

Klíčová slova: mentální postižení, význam práce, profesní příprava, legislativa, pracovní uplatnění, chráněné bydlení, základní činnosti.

Tato bakalářská práce se zabývá podporou pracovního uplatnění uživatelů Chráněného bydlení Tyršův sad v Centru sociálních služeb Empatie. Práce má pouze teoretickou část, která je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola se zabývá mentálním postižením, jeho příčinami a klasifikací jednotlivých stupňů. Další kapitola je zaměřena na pracovní uplatnění osob s mentálním postižením. Popisuje význam práce pro člověka s postižením, profesní přípravu, legislativní podporu zaměstnávání osob s mentálním postižením a možnosti pracovního uplatnění. Třetí kapitola popisuje službu chráněného bydlení, jeho typy, legislativu a základní činnosti. Poslední kapitola se zaměřuje na činnosti podporující pracovní uplatnění uživatelů Chráněného bydlení Tyršův sad. Odhaluje pracovní postupy pracovníků sociálních služeb v rámci vykonávaných činností, které vedly u uživatelů k určitému zlepšení.

Abstract

The support of sheltered housing users employment

Keywords: mental disability, importance of work, vocational training, legislation, employment, sheltered housing, basic activities.

This bachelor thesis deals with the employment support Tyršův sad sheltered housing users in the Social services centre Empathy. The work has only a theoretical part, which is divided into four chapters. The first chapter characterise a mental disability, its causes and different levels classification. Next chapter is focused on job opportunities for people with mental disabilities. It describes the importance of work for people with disabilities, vocational training, legal employment support of people with mental disabilities and career opportunities. The third chapter describes the sheltered housing service, its types, legislation and basic activities. The last chapter is focused on activities that support Tyršův sad sheltered housing users employment. It reveals work practices of social service workers in the framework of activities, which have resulted in some improvement to users.